

સત્સંગીઓને આશ્વાસન.

રાધાસ્વામી સત્સંગ મંડળ તરફથી
પ્રકાશક વકીલ હોદાભાઈ ચતુરભાઈ પટેલ.
બોરસદ.

“રમ્મ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ” — બોરસદમાં પટેલ અને ભાઈ
ફલણામયે બાપ્ત.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય.

[ગુજરાતી કૉપીરાખિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૬૧૦ વાર્ષિક

પુસ્તકનું નામ સ્વામીનારાયણ સંપ્રદાયના

વિષય પરશુરામ : ૫૨

રાધાસ્વામી દયાળની દયા

રાધાસ્વામી સહાય.

સત્સંગીઓને આશ્વાસન.

દલ્હી મહારાજના અવસાન પછી મહારાજ સાહેબે સત્સંગીઓને
તેમના પત્રોના જવાબમાં આશ્વાસનના પત્રો લખેલા તેનું આપાંતર.

પ્રથમાવૃત્તિ.

પ્રત ૨૦૦.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

બોરસદ રાધાસ્વામી સત્સંગ.

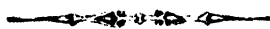
કીંમત રૂ. ૦-૮-૦.

શ્રી " બોરસદ પ્રોન્ટીંગ પ્રેસ " — બોરસદમાં પટેલ મનોરમાઈ
કુલાબામ્મએ " રાધાસ્વામી સત્સંગ " ને માટે છાપી.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૭૬૧૦

પ્રસ્તાવના.

રાધાસ્વામી ત્રસ્ટ તરફથી “ સોલેઈસ ટુ સત્સંગીસ ” એ નામનું એક ઇંગ્રેજીમાં પુસ્તક બહાર પાડેલું છે. આ પંથના પ્રથમ સંતસતગુરુ હનુર સ્વામીજી મહારાજ હતા. તેમના પછી બીજા સંતસતગુરુ હનુર માહારાજ (રાય શાળીંગરામ બાહાદુર) હતા. તેઓના અવસાન પછી કેટલાક સત્સંગીઓએ પાંડેત શંકર શર્મા મીસ્ટ્ર, જેઓ પછવાડેથી ત્રીજા સંતસતગુરુ તરીકે પ્રગટ થયા હતા, તેમને દાલગીરીના પત્રા લખેલા; તેના જવાબમાં તેઓએ તેમને કેટલાક આશ્વાસનના પત્રા લખેલા. સદરહુ પત્રા એકત્ર કરી ઉપર બતાવેલા નામનું એક પુસ્તક રાધાસ્વામી ત્રસ્ટ તરફથી પ્રગટ કરવામાં આવ્યું છે. તે પુસ્તક સત્સંગીઓને ઘણું બોધ આપનારું અને અભ્યાસમાં મદદ કરે તેવું છે; તેથી તેનું ગુજરાતી ભાષાંતર કરી “ સત્સંગીઓને આશ્વાસન ” એ નામથી આ પુસ્તક બહાર પાડવામાં આવ્યું છે. પરમપુણ્ય પરમહંસજી મહારાજ નાંદાદથી પોતે બોરસદ ચાલુ સાલમાં ઉનાળામાં આવેલા, તે વખતે તેમણે આ પુસ્તકનું ગુજરાતીમાં ભાષાંતર કરવામાં આવે, તો ગુજરાતી જ્ઞાનુનાર સત્સંગીઓને ઉપયોગી થાય, એવી ઇચ્છા દર્શાવેલી તે ઉપરથી બોરસદના સત્સંગી મંડળે તેનો તરજુમો કરી છપાવવાનો વિચાર કર્યો. અંત છેવટે તે વિચાર પ્રમાણે તેને છપાવીને બહાર પાડવામાં આવ્યું છે.

સદરહુ તરજુમો કરીને પુસ્તક છાપવા સાથે રાધાસ્વામી ત્રસ્ટની પરવાનગી માગવામાં આવેલી, અને ત્રસ્ટ તરફથી હાલના સતસતગુરુ હનુર બાપુજી મહારાજે સત્સંગીઓ ઉપર બુણી દયા અને મહેર કરી તે પ્રમાણે કરવા પરવાનગી આપી છે; અને તેના આધારે આ પુસ્તક પ્રગટ કરવામાં આવ્યું છે.

બોરસદ

લી.

તા. ૧-૫-૧૮.

બોરસદ સત્સંગી મંડળ.

રાધા સ્વામી દયાળની દયા

રાધા સ્વામી સહાય.

સત્સંગીઓને આશ્વાસન.

અસાહ્યાદ, તા. ૧૮-૧૨-૯૮.

મહારા વદાસા !

હજુર મહારાજના આગ્રિંતા અવસાને આપણુ અધાને એક મોટો ઘોડો પહોંચાડ્યો છે. એનાં સંજય નથી; અને તેથી કરીને આપણો એક આધાર સ્થંભ કે જેને આધારે આપણું શરણ હતું તે તુટી પડ્યો છે; પરંતુ તેમણે આપણી સાથેનો અધો સંબંધ તેડી નાખ્યો નથી; ઉલટું પહેલાંના કરતાં વધારે ખારીઠાઈથી તે આપણી આત્મિક કિનનીની હાલ મંભાળ લે છે. અને વળી આંતરીક રીતે આપણુને વિશેષ મદદ આપે છે; તેથી કસીને ખોજ સધ અથવા સંતનો અશ્વય ક્રેવાનો મવાલ હાલ કલ્પે ચતો નથી મારા એનિપ્રાય પ્રમાણે આ વખત આંતરીક ભજનનો છે. અને જે ક્ષેત્ર સાવધાનતાથી અને આતુરતાથી ભજન કરશે, તેને અંદર હજુર મહારાજ તરફથી દેખીતી મદદ મળશે. આગળના પ્રમાણે તમારે હંદ્રાખાદ અને કરાંચીમાં તમારો સત્સંગ ચાલતો રાખવો. જરૂર હોય તો આ પત્રની હકીકત કરાંચીના સત્સંગીઓને પણ પત્રદારા લખી જણાવશો.

તમારો સ્નેહાધીન.

ખી. એસ. મીસ.

રાધા સ્વામી.

અહાહાબાદ, તા. ૧૨-૫-૮૫.

વહાલા ભાઈ !

હજુર મહારાજની પછી ગાદીએ ફોણ આવશે, તે સંબંધી હજુ કંઈ ચોક્કસ કહી શકાય તેમ નથી. પરિણામે 'રાધા સ્વામી' મત ચાલુ રાખવાને માટે સંત સતગુરની આવશ્યકતા છે; અને તેમના વગર ચાલે તેમ નથી એ વાત નિઃસંશય છે. પરંતુ તે પ્રગટ થાય ત્યાં સુધી પણ કોઈ પરમાર્થીક લાભ મોળાયેલો છે અને તેનો હેતુ એવો છે કે રાધાસ્વામી મતના તમામ અનુયાયીઓ આત્મીક ચઢાધને માટે પોતાની મેળે પ્રયાસ કરે. જ્યાં સુધી બીજા સંત સતગુર પ્રગટ થાય નહી, ત્યાં સુધી હેવટના સંત સતગુરના સ્વરૂપનું ધ્યાન બદલવાનો સવાલ નથી જે આગલા સંત સતગુરનું સ્વરૂપ અબ્યાસી શીષ્યની અંદર અંદરના ભાગમાં પ્રગટ થયું ન હોય તો, જ્યારે પરમ પુરૂષ રાધાસ્વામી ફરીથી સંત સતગુર તરીકે પ્રગટ થાય ત્યારે આ-મલા સતગુરના સ્વરૂપને બદલે તે (નવા) સતગુરના સ્વરૂપનું ધ્યાન કરવું પરંતુ જે ઉપર કલા પ્રમાણે પ્રમટતા થઈ હોય તો ધ્યાનમાં ફેરફાર કરવાની જરૂર નથી. હવેના સતગુર કોણ થશે, તેને માટે ગમે તેમ કહેવાને બોકોને છુટ છે પરંતુ માહરા પોતાને માટે હું તમેને કહું છું કે બીજા થણાઓની પેઠે હું હજુર મહારાજનો ફક્ત દાસ છું; અને તે પોતાની મોજ પ્રમાણે ગમે તેનામાં પ્રગટ થશે.

કાળ પોતે એક ગીલાફ (આવરણ) છે, તેથી તેનો છુટકારો નથી. તે સત્ત્વોકમાં દાખલ થઈ શકતો નથી. રચનામાં જે ધારાઓ રહેલી છે; એક ઉપર ચઢતી છે અને બીજી નીચે ઉતરતી છે તેથી કરીને જેમ જેમ જીવાત્મા ઉંચા પ્રદેશ (ભૂમીકા)માં ચઢતા જશે, તેમ તેમ બીજા જીવાત્મા

*ટીકા—નીચી ભૂમીકાઓમાંથી જીવાત્માઓ ઉંચી ભૂમીકાઓમાં ચડે છે: તેની સાથે જ જીવાત્મા સત્ત્વોક્ની નીચેના પ્રદેશમાં રહેલા છે, તેઓ પોતાનું પુણ્ય ક્ષીણ થતા નીચી ભૂમીકાઓમાં આવે છે.

[આ ટીકા અસહ્યમાં નથી.]

માર્ગના (નીચા) પ્રદેશોમાં દાખલ થશે; અને આ પ્રદેશો પુરી રીતે કદી નાશ થવાના નથી.

તમારો સ્નેહાધિક ળી. એસ. મીસ.

રાધા સ્વામી.

અલ્પાહ્વાદ, તા. ૭-૫-૪૯.

મહારા વહાલા !

હજુર મહારાજ પરમ ધામમાં સીધાબ્યા, તેથી તેમ મરકીના સબખને લીધે કરાંચી અને હેદ્રાબાદ બંને જગ્યાએ સત્સંગ દીક્ષો પડી ગયો છે; તે સાંભળી હું દીલગીર છું. પરંતુ તમે એવી આશા રાખો કે વહેલા મોડા પરમ દયાળુ પિતા રાધાસ્વામી પોતાનાં સંતાનોને સહાય કરશે અને પહેલાંની જેડે તેના પવિત્ર ચરણ કમળની ભક્તિ ચાલુ રાખવા તેમને તાકીદ આપશે. હાલના વખતમાં હજુર મહારાજના અવસાનને લીધે બધા સત્સંગીઓને દેખીતી રીતે મોટો પરમાર્થિક ઘોડો લાગ્યો છે, એ વાત નિઃસંશય છે, પરંતુ મારી ખાતરી છે કે પહેલાંની જેડે આપણુ બધાંઓ ઉપર તે આંતરીક દયા અને મહેર વરસાવી રહ્યા છે; અને આ દેખીતા નુકશાનમાં પણ આપણી પરમાર્થિક શક્તિઓને તે ખીલતી રહ્યા છે. તેથી કરીને તેની અનહદ દયા ઉપર વિશ્વાસ રાખીને આપણો પરમાર્થિક અભ્યાસ અને તેટલી રીતે ચાલુ રાખવો જોઈએ, અને ખાટીનું (પરિણામ) તેની મોજ ઉપર છોડી દેવું જોઈએ.

હેદ્રાબાદ અને કરાંચીમાં બધા સત્સંગી બાધઓ અને બહેનોને મારા ખરા અંતઃકરમ્બુથી રાધા સ્વામી છે.

ખરા દીલથી તમારો ળી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અલ્પાહ્વાદ, તા. ૧૪-૫-૪૯

મહારા વહાલા !

પરમ પીતાના તેના સ્તુત્ય ધામમાં અગ્નિનાક સાધાવ્યાથી આપણુ અધ્યાત્મિક જીવનને અગ્રેષ્ઠ એક મોટા ધ્રુવકો લાગ્યો છે પરંતુ નીજરૂપથી તે આપણી અંદર મોજાવે છે, અને પોતાનાં સંતાનોને પ્રથમની માફક તે મદદ કરે છે, અને જે જે આંતરીક પ્રાર્થનાઓ કરવામાં આવે છે, તે તે સાંભળે છે. અને એ રીતે યોગ્ય વખતે અને યોગ્ય સ્વરૂપમાં તે મદદ કરે છે, અને જે જે આંતરીક પ્રાર્થનાઓ કરવામાં આવે છે તે તે સાંભળે છે. જે કે કોઈ કોઈ વખત તેના કરેલા નિયમનમાં શું લાભ રહેશે છે તે આપણે સમજી શકતા નથી, તોપણ-પરમાર્થિક રીતે જે આપણા ધણા લાભનું છે; તેજ તે નિયમન કરે છે, તેથી કરીને આપણાથી બની શકે તેટલો ભજનનો અભ્યાસ શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસથી આપણે ચાલુ રાખવો જોઈએ, અને બાકીનું તેની સ્તુત્ય મોજ ઉપર છોડી દેવું જોઈએ મારા પરમાર્થિક ભાઈઓ તરફથી સાંભળવામાં મને હંમેશાં આનંદ થાય છે, અને તેમને મદદ કરવાને મારી શક્તિ અનુસાર હું અગ્રેષ્ઠ કરીશ. પરંતુ હું એક ફક્ત સત્સંગી છું. તેથી પરસ્પર સહાયથી વિશેષની આશા રાખી શકાય નહીં.

દરેકને મારા ખરા અતઃકરણથી રાધા સ્વામી કહેશે.

ખરા દીલથી તમારો બી. એસ. મીસ્ત્ર.

રાધા સ્વામી.

અલાહાબાદ, તા ૨૬-૫-૧૯૪૬

મહારા વહાલા !

તમારો તા. ૨૧ મીનો પત્ર પહોંચ્યો છે. સત્સંગી ભાઈઓની કોઈ પણ સેવા કરવાથી મને હંમેશાં આનંદ થાય છે, અને મારી પુરેપુરી શક્તિ અનુસાર તમારા કાગળ પત્રો અને સલાહો ઉપર ધ્યાન આપવામાં આવશે; પરંતુ મારા કોઈ સ્વઆયિક ગુણો કરતાં, તમારા અધ્યાત્મિક દીલસોજી ભરેલી લાગણી અને ખરા પ્રેમ વિશેષ રીતે મારા જવાબોની ઉપયોગતા

અને ક્ષીમત કરે છે. મારા જવાબો ક્ષીમત વગરના અને નજીવા હોય છતાં, તેનાથી જો તમેને કાંઈ સંતોષ મળે તો (મારો) હેતુ પૂર્ણ થાય છે; અને હું એમ ધારીશ કે પરમ પિતાએ આ મારી સેવા સ્વીકારી છે, તેને માટે હું તેનો આભારી થઈશ.

તમારા સવાસોના જવાબ નીચે પ્રમાણે છે:—

(૧) પોતાનાં પાછળનાં કર્મોને લીધે સત્સંગીઓ ઉપર કોઈ કોઈવાર મરડી અને કોથેરાનો (કામળાઆનો) હુમલો થાય અને તેને લીધે તે મરી જાય પરંતુ ધણે ભાગે આવા દુઃખદાયી રોગોમાંથી તેમનો બચાવ થાય છે; અને આવા મરણના સંભોગો જે જે વ્યક્તિઓ ઉપર આવી પડે છે, તેમના પરમાર્થીક કલ્યાણનું રક્ષણ કરવામાં આવશે અને પછીના જન્મમાં પરમાર્થી ધનના વિશેષ જથ્થા સાથે તેઓ અવતરશે, અને થોડા પ્રયત્નથી તેઓ ભજનના અભ્યાસમાં ફરતે હમંદ થશે.

(૨) ખીજા સંત સતગુરુ પ્રગટ થાય ત્યાં સુધીનો વખત, હંમેશની પેઠે પાછળના સતગુરુની મૂર્તિ ધ્યાનમાં રાખીને સ્મરણુ ભજન અને ધ્યાનના આંતરીક પ્રયોગમાં રોકવો જોઈએ. નવા આવના સતગુરુ પ્રગટ થાય એટલે પ્રથમની પેઠે તેમના સત્સંગમાં દાખલ થવું જોઈએ, અને જો અંતરમાં સતગુરુનું સ્વરૂપ (મૂર્તિ) પ્રગટ થયું ન હોય તો નવા સતગુરુના સ્વરૂપનું ધ્યાન કરવું જોઈએ. પરંતુ એટલું ધ્યાનમાં રાખવાનું છે કે આ પ્રમાણે ધ્યાનમાં જે ફેરફાર (એક ગુરુનું સ્વરૂપ બદલી નવા ગુરુના સ્વરૂપનું ધ્યાન કરવું તે) કરવાનો છે તે ઉતાવળથી અને તાકીદથી કરવાનો નથી. બાહેરી અને આંતરીક સાખીતીથી નવા સતગુરુનું સ્વરૂપ પ્રગટ થવું, જો પૂરી રીતે સ્થાપિત થાય અને પીછાનમાં આવે (ઓળખાય) તોજ આ પ્રમાણે કરવું.

(૩) અવાજ સત્સંગીની મરજી મુજબ (ગમે તે વખતે) સાંભળી શકાય એમ જ્યારે અને ત્યારે તે (અવાજ) અંદર પોતાની મેળે આવિર્ભાવ થયો છે એમ કહેવાય અને તેનું ખેંચાણ એવું છે કે તેથી મન અને સુરતાનીએકાગ્રતા થાય છે, અને તેનાથી (અવાજથી) તે ઉપરની બાબતુએ ખેંચાય છે. જે સત્સંગીઓને હજીર મહારાજનું આંતરીક દર્શન થાય છે, અને જેઓ ઉપર ખતાવ્યા પ્રમાણે અવાજ સાંભળે છે તેઓને નવા સતગુરુની અનિવાર્ય જરૂર નથી. પરંતુ જો નવા સતગુરુ પ્રગટ થાય, તો સર્વે તેના વિદ્યાસમાં તેઓએ (ઉપર કહ્યા તેવા સત્સંગીઓએ) ભાગ ભેવો જોઈએ.

(૪) હવેના આવતા સંત સતગુર ક્યારે પ્રગટ થશે તે ચોક્કસ કહી શકાય નહીં. પરંતુ જ્યારે તે ખુલ્લી રીતે પ્રગટ થશે, ત્યારે સત્સંગ તેમને ઘેર થશે, અને જો તે આગ્રામાં પ્રગટ નહીં થાય તોપણ આગ્રા મૂળનું (સત્સંગનું) અને મૂળ પુરૂષ પ્રગટ થયાનું) સ્થાન હોવાથી રાધાસ્વામી મત ચાલુ રાખવાને અને તેને મળ્યુત કરવાને તે વારે ધડીએ ત્યાં મુલાકાત આપશે.

(૫) પોતાની ચૈતન્ય ધારાથી એટલે અવાજથી (અને તે તેનું નીજ-રૂપ છે) હજુર મહારાજ પહેલાંની પેઠે અંદર (ઘટમાં) હાજર છે. તે પોતે ચૈતન્ય પ્રદેશમાં છે.

(૬) નવા સતગુર આવવામાં વચ્ચે બાર વરસ લાગશે, એવી જે માન્યતા હોઈ છે, તે થાથી હોઈ છે, તે સમજી શકાતું નથી. આપણે આ સંબંધી કાંઈ ચોક્કસ જાણતા નથી. વહેલું મોડું તે જનશે.

(૭) નવા પ્રગટ થતા સતગુર જો તે સરકારી નોકરીમાં હોય તો પોતે પ્રગટ થશે તે વખતે નોકરીમાંથી ફારગ થશે, અથવા નહીં થાય તે બધું મોજ ઉપર આધાર રાખશે.

બધાને ખરા દીલથી રાધાસ્વામી સાથે

તમારો ખરો વિશ્વાસુ બી. એસ. મીસ્ત.

રાધાસ્વામી.

અહાહાઆહ, તા. ૪-૬-૬૮.

મહારા વહાલા !

તમારો તા. ૨૫ મીનો પત્ર પહોંચ્યો છે તમારા સવાત્રોના જવાબ નીચે પ્રમાણે છે:—

(૧-૨) મુખ્ય ચૈતન્યની ધારા આંખો અને કપાળમાં હોવાથી સંત સતગુરના સ્વરૂપનું યથાર્થ આંતરીક દર્શન, જ્યારે આ ભાગો (આંખો અને કપાળ) ચોખ્ખા દેખાઈ શકે. (આંતરીક રીતે) ત્યારે થાય છે ફક્ત આજ ભાગ એવા છે કે અબ્યાસી બક્તને હગવાને માટે જેને કાળ ધારણ કરી શકતો નથી, પણ સંત સતગુરના સ્વરૂપના અથવા શરીરના બીજા

ભાગે તે ધારણ કરી શકે છે તેથી કરીને આરતીની ક્રીયા વખતે જેવી રીતે તમે હજુર મહારાજ તરફ (આંખો તરફ) જોતા હતા, તેવી રીતે ત-
મણી ભક્તિના અભ્યાસમાં તેમના (હજુર મહારાજના) કપાળ અને આં-
ખોનું ધ્યાન ધરવું જોઈએ; અને તેની મૂર્તિના (સ્વરૂપના) નીચેના ભાગ
તરફ ધ્યાન આપવાનું નથી. વળી અડીઆં હું વિશેષ એટલું કહું છું કે
હજુર મહારાજના મૂખના (ચહેરાના) નીચેના ભાગની અથવા તો તેમના
કપાળની અથવા આંખોની, અથવા તેમના શરીરના કોઈપણ ભાગની, (તે
પેટી કોઈની), જાંખી જો તમે તે આંતરીક જણાય તો, પરમાનંદની લા-
ગણી સાથે જોડાયલા મન અને સુરતાનું તે એકદમ મોટું આંતરીક જો-
વાણું કરે છે. સત્સંગીની અંદર સત્ગુરના સ્વરૂપના પ્રગટ થયાની આ
ખરી પરીક્ષા છે. સંત સત્ગુરમાં જે પ્રગટતા (આવિર્ભાવ) છે તે સત્પુરૂષ
રાધાસ્વામી દયાળનું તેજસ્વી સ્વરૂપ છે, અને તે (સત્પુરૂષ રા. સા.) શુદ્ધ
ચૈતન્યના પ્રદેશોમાં છે, જેને સતલોક અને રાધાસ્વામી ધામ કહેવામાં આવે
આવે છે; અને વળી જેવી રીતે સત્સંગીના પોતાના જીવમાં તે નીજરૂપ
છે, તેવી રીતે તે ખરેખર સંત સત્ગુરનું નીજરૂપ છે.

(૩) પહેલા પ્રદેશમાં ચૈતન્યની ધારા સાથેનો અવાજ તે ઘંટાનો અ-
વાજ છે, અને તે પ્રદેશમાં તે અવાજ કોઈપણ રીતે સત્ગુરનું નીજરૂપ કહી
શકાય; પરંતુ વધારે દુરસ્તીથી કહીએ તો આકૃતિમાં પરમપુરૂષના નીજરૂપનું
સ્વરૂપ સત્ગુરના દીદાર (મખ) ને મળતું છે, પણ તે વધારે તેજસ્વી છે,
હંચામાં હંચા ચૈતન્યના પ્રદેશોમાં આ સ્વરૂપ અને અવાજ અનામી રાધા
સ્વામીમાં એકત્ર થઈ જાય છે.

(૪) હા, ખરેખર જ્યારે સત્સંગી ભજવે તો અભ્યાસ કરે છે, અને
જગૃત હોય છે, એટલે વિપરી સંસારનું પૂરેપૂરું ભાન તે ભૂલી ગયો હોતો
નથી, ત્યારે તેને (સત્સંગીને) સત્ગુરના સ્વરૂપની જાંખીની સાથે સાથે ઘંટાનો અ-
વાજ સંભળાય છે. અને આવે વખતે તેની ચૈતન્યાત્મક હંચા (સુરતાની ચદાઈ)
હંચા પ્રદેશમાં હોય છે, એટલે છઠ્ઠા ચક્રની ઉપર સહસ્ર દળ કમળની નજીક
હોય છે અવાજની ધારા અને સત્ગુરના સ્વરૂપની મદદ બંને વડે કરીને
સુરતાને હંચી ચડાવી શકાય. એમ છતાં ખાસ કરીને સત્ગુરનું સ્વરૂપ
વિશેષ મદદ કરતા છે, કારણકે તેના સ્વરૂપથી કાળ અને માયાની મનને
ડોલાવતી અસરો એકદમ દુર થઈ જાય છે.

(૫) હજુર મહારાજનું સ્વરૂપ એ પરમ પીતાનું છેવટનું ધારણુ કરેલું સ્વરૂપ હોવાથી, પરમ પીતા બીજા સ્વરૂપમાં પોતાની મેળે પ્રગટ થાય ત્યાં સુધી, પહેલાંની પેઠે ધ્યાનમાં તેની (હજુર મહારાજના સ્વરૂપની) સત્તા ચાલુ રહેશે; અને બીજા સ્વરૂપમાં પ્રગટ થયા પછી તે બીજું સ્વરૂપ આંતરીક અને બાહરી બંને રીતે મુક્તિનું કામ જારી કરશે. પરમ પીતા અખીલ રચનાનું જીવન અને સ્થંભ છે, અને તેની ચેત્યાત્મક ધારાની હાજરી ન હોય તો તેના (રચનાના) ચુરેચુરા થઇ જાય અને બધે જોડાળો થઇ જાય. તેથી કરીને જ્યારે તે સતગુરુ રૂપે પ્રગટ થયા, તે વખતે તે જોડા હાજર હતા તેટલાજ તે હાલ પણ હાજર છે. તેના સ્વરૂપનું ધ્યાન તેટલા માટે પણ લાભકારક છે અને તેની હાજરીનો કાંઇ ઉપયોગ નથી તેવી ટીકા મારા અભિપ્રાય પ્રમાણે ભૂલ ભરેલી છે વખતના સતગુરુના સ્વરૂપના ધ્યાનનું પાછલા સતગુરુના ધ્યાન કરતાં, આંતરીક રીતે ચઢીઆતાપણું છે, તે એટલીજ હકીકતથી કે વખતના સતગુરુ એ પરમ પીતાનું હાજરાહજુર (Kinetic) સ્વરૂપ છે, અને પાછલા ગુરુનું સ્વરૂપ તેમાંથી ચેતન્યનું બળ ખેંચી લીધેલું હોવાથી, જે જે અભ્યાસી વ્યક્તિઓમાં અભ્યાસ વડે કરીને તેની આંતરીક અસર એટલે દરજ્જે વ્યાપેલી છે કે અભ્યાસીની અંદર આંતરીક કર્મને માટે ચેતન્ય બળે તેમાં (અંદર) વાસો કરેલો છે, એવા દાખલા શિષ્યાના દાખલાઓમાં તે (ચેતન્યનું બળ) ક્રીયા કરી શકતું નથી. પરંતુ પાછલા સતગુરુનું આ આંતરીક સ્વરૂપ ધણે ભાગે આ પછીના સતગુરુના સ્વરૂપને મળતું આવશે.

બધાંઓને ખરા અંતઃકરણથી નાધાસ્વામી સાથે

ખરા દીલથી તમારો બી. એસ. મીસ્ર.

રાધાસ્વામી.

અલાહાબાદ, તા. ૭-૬-૫૦.

મહારા વહાલા !

તમારી કસુરોને માટે જે તમે ખરા અંતઃકરણથી દીલગીર હોતો, પરમ પીતા ખરેખર તે માફ કરશે, અને વળી કટક્ષે દરજ્જે તમારા

મનની વ્યગ્રતા ડાળવાને તમેને ધીમે ધીમે બળ આપશે. પરંતુ મુદારો ધીમે ધીમે કરવામાં આવશે, અને તેથી તમારે સહિષ્ણુતાથી અને શ્રદ્ધાથી તમારો અભ્યાસ ચાલુ રાખવો.

અરા દીલથી તમારો બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અસાહાયક, તા. ૧૮-૬-૮૯.

મહારા વહાલા !

તમારો તા. ૧૦ મીનો પત્ર પહોંચ્યો છે. તમે હજુર માહારાજ સાથેની જે મુલાકાતની વાતનું વર્ણન કરો છો, તે તમારે નસીબે છેવટની પ્રાપ્ત થયેલી હોવાથી તે ખરેખર મંબીરતા અને શુદ્ધ સંસ્કારને માટે એક તક હતી; અને તેથી કરીને હજુર મહારાજે મંબીર સ્વરૂપ ધારણ કરેલું હતું. પરંતુ આ કોઈપણ રીતે તેમની અવકૃપાનું અથવા કાંઈપણ દયા અને મહેરની વિરૂદ્ધનું ચિન્હ દર્શાવતું નથી. તે આપણા બધાઓ ઉપર પહેલાંની પેઠે મહેર અને દયા વર્ષાની રહ્યા છે, અને આપણે માટે મોકળો રસ્તો એટલોજ છે કે ધીરજ, શ્રદ્ધા અને નિયમિતપણાથી આપણે આપણો બળનનો અભ્યાસ ચાલુ રાખવો. ધીમે ધીમે તેમની દયા વધારે સ્પષ્ટ માલમ પડશે, અને આપણા પ્રયત્નો ફતેહમંદ થતા આપણે અનુભવીશું. હાલ હું તમેને ફક્ત આટલીજ સલાહ આપી શકું છું.

તમેને બધાઓને મારા ખરા અંતઃકરણ પૂર્વક રાધાસ્વામી સાથે

તમારો ખરા દીલથી બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અસાહાયક, તા. ૨-૭-૮૯

મહારા વહાલા !

સ્વામીજી માહારાજના મંદારાના પ્રસંગે હું જ્યારે આગ્રે હતો, ત્યારે

તમારો ગયા મહીનાની ૧૮ મી તારીખનો કૃપાપત્ર મને પહોંચ્યો છે આ મતના મહારા વાહલા બાઈએ તરફથી પત્રદારા ખબર મળવાથી મને હંમેશાં ખરેખરો શુદ્ધ આનંદ થાય છે; અને મને પત્ર લખવા માટે તેથી કસીને કોઈપણ જાતની માફી અથવા વિનંતીની જરૂર નથી.

વિશેષમાં જો મારા તેને સંબંધે (તમારો પત્ર) જવાબે કોઈપણ રીતે ઉપયોગી થઈ પડે તો તેથી મને મોટો સંતોષ થાય છે, કારણકે આ પ્રમાણે તે ઉપયોગી થાય તો મહાન કૃપાળુ અને દયાળુ પીતા રાધાસ્વામી દયાળે મારી સેવા અંગીકાર કરી છે એમ હું માનું છું. આપણે એકજ રસ્તાના મુસાફરો છીએ, અને આપણે અંતીમ હેતુ એકજ છે, તેથી આપણા વિચારો અદલ બદલ કરવાથી આપણને લાભ મળશેજ, અને આપણે એક બીજાને પરસ્પર સહાયકારી થઈ પડીશું. આ હેતુથી તમે ઇચ્છો તે સ્થિતિમાં (capacity) હું તમોને સેવા કરવાને તક્યાર છું.

અધાએને ખરા અંતઃકરણથી રાધાસ્વામી સાથે

ખરા દીલથી તમારો બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અલાહાબાદ, તા. ૨૩-૪-૮૯.

મહારા વહાલા !

તમારો ૧૪ મી તારીખનો પત્ર પહોંચ્યો છે. તમારા મનની સ્થિતિ સંબંધી સાંભળી દીલગીર છું. પરંતુ તે બધું તમારા હિતને માટે છે; અને ધીમે ધીમે તમે આંતરિક આનંદ અનુભવશો, અને વળી શબ્દ પણ સાંભળશો.

તમારાં માઆપ અને વડીલ બેહેન ગુજરી ગયાં તેથી હું દીલગીર છું. પરંતુ તેઓએ પોતાની આખર વખતે મહાન દયા અનુભવી તે સાંભળીને મને ખુશી થાય છે. આ પ્રદેશના કરતાં ઘણા મોટા મુખના પ્રદેશમાં તેઓ ગયાં છે, એમાં સંશય નથી.

અધાએને ખરા અંતઃકરણથી રાધાસ્વામી સાથે

ખરા દીલથી તમારો બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અક્ષાહામાદ, તા. ૨-૭-૯૯.

મહારા વહાલા !

તમારા સવાલોના જવાબો નીચે પ્રમાણે આપવામાં આવે છે:—

(૧) સંત સતગુરુએ આ દુનીયામાંથી પોતાનો દેહ છોડ્યા પછી લાગલાજ પોતે જન્મ ધારણ કર્યો એ જરૂરનું નથી. (એમ બનતું નથી) અવતાર લીધા પછી વળી તરતજ પોતે પ્રગટ થવું કે નહીં એ સંત સતગુરુની મોજની વાત છે આવી બાબતોમાં હેતુ પુરો રીતે આપણને જણાતો નથી, પરંતુ આપણે અનુમાન કરી શકીએ કે તેમના તરફ ખરી વિરહતા અને પ્રેમ જગાડવાના હેતુથી આ પ્રમાણે બને છે.

(૨) હંમેશના પ્રમાણે, મરણ પછી, સંત સતગુરુનો વિલાસ અને દર્શન ઉંચામાં ઉંચા પ્રદેશોમાં સત્સંગીઓને પ્રાપ્ત થશે. જે કે સંત સતગુરુનો નિવાસ ઉંચામાં ઉંચા પ્રદેશમાં છે, તોપણ વધારે ઉંચા પ્રદેશોમાં (ઉંચામાં ઉંચાથી ઉતરતા) તે વારે પડીએ દર્શન દે છે. (મુલાકાત છે)

(૩) તેમાં (પત્ર) બતાવેલા પાંચ જન્મો માણસના જીવણી જીવન બીજા જીવો એટલે પશુઓના તારણને માટે જરૂરના હોય શકે. પહેલા જન્મમાં તેઓ મનુષ્યનું શરોર ધારણ કરે છે, અને પછી રીતસરના ચાર જન્મમાં તેઓ મુક્ત થાય છે.

(૪) દયાળ દેશના ચૈતન્યના ગીલાફમાં ઉત્તરોત્તર ક્રમ (જે તેને એમ કહી શકીએ તો) ને લીધે દયાળ દેશમાં પાચરીઓ (દરજન) છે. આ હેતુ (મતલબ) ને માટે માયા અનિવાર્ય રીતે હાજર હોવી જોઈએ, એમ જરૂરનું નથી.

બધાઓને ખરા દીલથી સુધાસ્વામી સાથે

તમારો ખરા અંતઃકરણથી બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

મહારા વહાલા !

તમારા સવાસોના જવાબ નીચે પ્રમાણે છે:—

૧ (અ) તમારા માનસીક દેખાવ આગળ હજુર મહારાજનું સ્વરૂપ અને લક્ષણો જેવી રીતે સહેલાઈથી આવી શકે, તેવી રીતે તેમનું (સ્વરૂપ અને લક્ષણોનું) ધ્યાન કરવું જોઈએ જે કોઈપણ વખતે ખાસ કરીને તેમનું સ્વરૂપ વગેરે તમેને માલુમ પડે, અને તમે તેમને સારી રીતે સ્મરણમાં લાવી શકો, તો તેમને, અને આરતીની ક્રીયા વખતે જોયેલા સ્વરૂપને તમારે પસંદગી આપવી જોઈએ. (મતલબ કે તેમના સ્વરૂપનું લક્ષણોનું અને આરતી વખતના સ્વરૂપનું આ પ્રમાણે તમારે ધ્યાન કરવું જોઈએ.) પરંતુ તેમનું સ્વરૂપ અને લક્ષણો જેટલી સહેલાઈથી તમેને માલુમ પડે તેટલી સહેલાઈથી જો આરતી વખતનું સ્વરૂપ તમેને માલુમ પડે નહી, તો આરતી વખતના સ્વરૂપનું બળ કરીને ધ્યાન કરવું નહી. અંદર હજુર મહારાજનું ગમે તે સ્વરૂપ જોને દેખાવ, તોપણ તે સ્વરૂપની આંખો ઉપર ધીમે ધીમે ધ્યાન અને દૃષ્ટિ ચોટાડવાં જોઈએ.

(બ) પોતાની માનસીક આંખો આગળ હજુર મહારાજના સ્વરૂપનું ધ્યાન અભ્યાસીએ કરવું જોઈએ. આશ્રાનો સંયોગ અનીવાર્ય રીતે મનમાં રાખવો જોઈએ, એ જરૂરનું નથી. કોઈ કોઈ વખતે સ્વરૂપના દેખાવમાં સદાય મેળવવાના હેતુથી આશ્રાના સંયોગનો વિચાર થઈ શકે.

(ક) આંખોના મધ્યખાંડ આગળ સ્વરૂપનું ધ્યાન કરવું જોઈએ. આ મધ્યખાંડ છઠ્ઠા ચક્રની નજીક એ આંખોની વચમાં મધ્ય ભાગે છે. તેને તીલ કહે છે, અને તે મંગળમાં છે.

(ડ) શરૂઆતમાં આંખો મીચીને ધ્યાન કરવું એ સારું છે જ્યારે અંદર સ્વરૂપ પોતાની મેળે યોગ્ય થાય ત્યારે વળી ઉઘાડી આંખોએ તે કરી શકાય. પરંતુ જ્યારે આંખો ખેંચાણુ થશે ત્યારે આંખો એની મેળે એ પ્રમાણે કરવાની કાંઈ ઈચ્છા ક્યાં વગર બંધ થઈ જશે.

(ઘ) હજુર મહારાજનું ગમે તે સ્વરૂપ, જેણે ઘણી વધારે અસર કરી છે, અને જે માનસીક દેખાવ આગળ ઘણી સહેલાઈથી આણી શકાય તેનું ધ્યાન કરવું જોઈએ.

૨ (અ) સુરતાનુ સ્થાન આ દેહમાં છઠ્ઠા ચક્રમાં છે હજુર મહારાજના સ્વરૂપનું ધ્યાન કરવાથી, અને પવિત્ર નામ રાધાસ્વામીનું સ્મરણ કરવાથી,

તેને (સુરતાની) વીખરાયશી ધારાઓ ત્યાં એકત્ર કરી શકાશે.

(બ) છઠ્ઠા ચક્ર આગળ કાંઈપણ ધ્યાન કર્યા વગર થાંટાનો અવાજ અને સ્વરૂપનું આંતરીક દર્શન યોગ્ય રીતે પ્રાપ્ત થઈ શકે નહીં. જે દરેક વખતે અબ્યાસીની સુરતા થોડી મણી એકાગ્ર રહેતો હોય તો ખુફી આંખે પણ ઉપર કહેલું અનુભવી શકાશે.

(ક) હા; જે અબ્યાસીઓને અવાજ સંભળાતો નથી અને દર્શન થતાં નથી, તેમને માટે વખતના ગુરૂની આસર્યકતા છે; પરંતુ તેઓએ તેમના આગમનની રાહ ધીરજથી જોવી જોઈએ. દરમીઆન તેઓએ પરમ પીતા રાધાસ્વામી ઉપર પૂર્ણ વિશ્વાસ રાખવો જોઈએ; અને તે તેમને જે-જેટલી યોગ્ય હશે તેટલી મદદ કરશે.

(ડ) હળુર મહારાજ સાહેબના સ્વરૂપના ધ્યાનથી સુરતાઓ ઉંચા-માં ઉંચા પ્રદેશમાં ચઢી શકે.

૩ સાધ ગુરૂનું નીજરૂપ, જે પાર બ્રહ્મનું અથવા તો સુન્ન મુકામના અધિષ્ઠાતા દેવતાનું સ્વરૂપ છે. સતગુરૂના નીજરૂપને સતલોક સુધી આકાર છે, ત્યાર પછી તે નિરાકાર થાય છે. સત્સંગીનું નીજરૂપ, જે હંસનું નીજરૂપ છે.

૪ (અ) બધા સતગુરૂઓ એકજ પરમ પીતાના અવતારો છે; તેથી કરીને કેટલાકના સ્થૂળ સ્વરૂપનું, ખાસ કરીને તેમના ચહેરામાં, કેટલુંક મળતાપણું કુદરતી છે, અને તે દેખી શકાય તેવું છે.

(બ) સત્સંગના અધ્યક્ષની દરજ્જે સંત સતગુરૂ અથવા તો સાધગુરૂ બંને બળવી શકે; અને અધ્યાત્મીક સુધારો બંનેની અધ્યક્ષતા નીચે થાય છે. આ જે પૈઠી હરકોઈ તેથી કરીને હળુર મહારાજની પછવાડે ગાદીએ બાવી શકે.

(ક) સંત સતગુરૂથી હિંતરતા દરજ્જાના કોઈપણ અબ્યાસીમાં રાધાસ્વામી પોતાની મેળે પ્રગટ થતા નથી; પરંતુ તે (રાધાસ્વામી) કોઈ એક સત્સંગીના મધ્યસ્તપણાથી, કેટલેક દરજ્જે સુધારાનું કામ કરી શકે. વહેલા કે મોડા પરમ પીતા રાધાસ્વામી ખરેખર પોતાની મેળે પ્રગટ થશે. તેણે પોતે આ પ્રમાણે કહેલું છે. પરંતુ તે ક્યારે પ્રગટ થશે તે કહી શકાય નહીં.

બધાઓને ખરા અંતઃકરણથી રાધાસ્વામી સાથે

ખરા દીલથી તમારો બી. એસ. મીશ્ર.

રાધાસ્વામી.

અસાહ્યમાદ, તા. ૧૬-૭-૮૬.

મહારા વહાલા !

તમારો આ માસની તારીખ ૧૧ મીનો પત્ર પહોંચ્યો છે. તમે મને જે સલાહો પુછો છો તેને માટે તમારે મારી માગતી જોઈએ નહીં. જેટલું હું જાણું છું, તે પ્રમાણે તે સલાહોના જવાબ આપવા એ મારી દરજ્જા છે, અને મારી પુરેપુરી શક્તિ અનુસાર હું આ સેવા બજાવીશ; પરંતુ હું એક ફક્ત સત્સંગી છું, તેથી મારા જવાબો ઉપર તમારે ઘણું વિશેષ વજન મુકવું નહીં; અને જેટલે દરજ્જે તમારા વિચારો તેની સાથે મળતા થાય અને તમારી સમજને સંતોષ મળે તેટલે દરજ્જે તેનો અંગીકાર કરો.

૧ (અ) સુરતાને તેના સ્થાન છૂટા ચક્રથી ઉલટાવીને જ્યારે તેને ઉંચા પ્રદેશમાં લઈ જવામાં આવે, ત્યારે સુરતાની ચક્રાત્ર થઈ એમ કહેવામાં આવે છે. બંધનોનું ઢીલું થવું, અને તેમાંથી મુક્ત થવું; ઉંચા સુખની પ્રાપ્તિ કરવી અને તેને અનુભવવું; અને અલોકિક (દેવતાઈ) શક્તિઓનું કેટલેક દરજ્જે ખીલવું; આ બધાં સુરતાની ચક્રાદિનાં નીશાન છે પરંતુ આ નિશાન (એધાણીઓ) અબ્યાસી પોતે સમજી શકશે, અને ખોજીઓ સમજી શકશે નહીં. ખોજીઓને આવો અબ્યાસી કાંઈ અસાધારણ ચિન્હો બાહારથી બતાવી શકશે નહીં, પરંતુ તેની સોજતથી તેમને એમ ખુદલું મારુગ પડશે કે તેનો ઘણો વખત અબ્યાસમાં અને સંત મતે દુરમાવેલી ખોજી ધાર્મિક ક્રીયાઓ કરવામાં રોકાયેલા રહે છે; અને તેનાં બધાં વર્તનમાં નીખાલસપણાની, પ્રમાણીકપણાની, સંકિષ્ણતાની, અને ન-અત્રાની, ભુલ ન થાય એવી છાપ રહેલી છે. આવી શુદ્ધ અને સરળ વર્તણૂક, તેના સહવાસમાં જે આવે તેને અંસર ક્યાં વગર રહેશે નહીં, અને ફક્ત થોડાજ વખતમાં તેના માત્રો, મેળાપીઓ, અને સગાઓ તેના ઉપર પ્રેમ બતાવશે, અને તેને માન આપશે,

(બ) જમણી બાજુએથી આવતો ઘટાનો અવાજ ત્રોજાતીલમાંથી તે બાજુએ વહેતી ચૈતન્યની ધારાથી થાય છે, અને તેના વિશેષ ખેંચાણના અળથી તે ઓળખી શકાય છે તેને સાંભળવાનો રસ્તો એટલોજ છે

કે તીસરા તીલ્લમાં સુરતાને એકાગ્ર કરો, જ્યારે અવાજની ખેંચાણ શક્તિ વધે છે, અને તે અંદર વિશેષ સંભળાય છે, ત્યારે અભ્યાસીએ માનવું જોઈએ કે પોતે તે અવાજની નજીક જતો જાય છે.

(ક) અવાજના અભ્યાસ વખતે સ્વરૂપનું ધ્યાન કરાય. ધ્યાનમાં હજુર મહારાજની આખો અને કપાળ ચોખ્ખી રીતે ક્યારે દેખાય તે બધું તેમની (હજુર માહારાજની) દયા ઉપર આધાર રાખે છે. આ દયાને માટે બંદગીઓ કરવી જોઈએ, અને બાકીનું તેની મોજ ઉપર છોડી દેવું જોઈએ.

અવાજના અભ્યાસનો ઘણો સવડ પડતો વખત સવારમાં ચાર વાગ્યાથી સાડાપાંચ વાગતા સુધી છે. આ વખતે ખીજ વખત કરતાં તે ઘણી સંલગ્નતા સંભળાશે.

(ડ) હા, કોઈ કોઈવાર નિયમ કરેલા આસનમાં (ભક્તિને માટે કરાવેલું આસન) ઠાન બંધ કર્યા વગર ઘંટાનો અવાજ સંભળાય છે. આ આસનથી અવાજ સંભળવામાં કેટલીક મદદ મળે છે, પણ જો અભ્યાસીને એમ માલમ પડે કે, સુતે સુતે પણ આ અવાજ તે સારી રીતે સાંભળી શકે, તો બલ્કે તે સુતે સુતે સાંભળે. પરંતુ નિત્યના અભ્યાસને માટે નિયમ કરેલું આસન વધારે સારું છે; અને એજ આસનમાં નિત્યનો અભ્યાસ કરવો જોઈએ.

૨ (અ) હજુર માહારાજના હરકોઈ વિશેષ આકર્ષણ કરતા સ્વરૂપનું ધ્યાન કરવું જોઈએ. તેમનાં સ્વરૂપોનો ધીમે ધીમે ચિતાર ખ્યાલમાં લાવવા કરતાં, અભ્યાસીએ આ પ્રમાણે કરવું પસંદ કરવા યોગ્ય છે. પરંતુ આ પ્રયોગથી જો અભ્યાસી તેમની મૂર્તિ ઉપર ધ્યાન ચોટાડવાને શક્તિમાન ન થાય તો આ પ્રમાણે કરવામાં (અર્થાત્ સ્વરૂપોનો ચિતાર દોરવામાં) કોઈ અડચણ નથી.

(બ) જો સત્સંગીને હજુર માહારાજનું આંતરીક દર્શન થતું નથી, અને અવાજ સંભળાતો નથી, તે સત્સંગીનામાં હજુર માહારાજ પોતાની મેળે પ્રગટ થયા છે, એમ કહેવાય નહીં.

(ક) વચન ૨૫૦ માંથી તમોએ નોંધી ખતાવેલા ફકરાથી એમ સમજાય છે કે સતગુરુનું સ્વરૂપ તેની મેળે આંતરીક પ્રગટ થયું નથી, અને અવાજ ચોખ્ખો સંભળાતો નથી.

૩ (અ) મરણ વખતે ચૈતન્યની ધારાઓ પહેલાં વહેલી હાથ અને પમનાં અવયવોમાંથી ખેંચી લેવામાં આવે છે, પછી તે ગુહાયક (મુલા-ધાર)માં જાય છે, અને ત્યાંથી ધીમે ધીમે પગથીએ પગથીએ ઈરીકમળ, નાભીયક, હૃદયક, અને છટ્ટાયક સુધી ખેંચી લેવામાં આવે છે; અને છટ્ટાં થકે હોડવા પછી સુરતા આગળ ઉંચે ખેંચાય છે, અને જન્મ (કાળ) ની પાસે હાજર કરવામાં આવે છે. આ કાળના દેખાવથી સુરતામાં તેની પ્રબળ ઇચ્છાઓ એકદમ જગૃત થાય છે, અને તે ઇચ્છાઓ વડે કરીને તેને નીચે ધકેલી દેવામાં આવે છે, અને કેટલાક વખત સુધી પોતાનાં કર્મો પ્રમાણે ઉંચા અથવા નીચા પ્રદેશોમાં પ્રયાણ કરીને બીજા કહેવર ધારણ કરે છે; એટલે ફરીયાં પોતાનાં પરિપક્વ થયેલાં પ્રબળ કર્મોના પરિણામે પશુ, પક્ષી, ઝાડ, કીટ, વગેરે ચોનામાં જન્મ પામે છે. જેતી સ્વરૂપ આગળથી જ્યારે જીવાત્માને નીચે ધકેલી દેવામાં આવે છે, ત્યારે પોતાની પાછલી જીંદગી સંબંધી તે સર્વસ્વ ભૂલી જાય છે.

(બ) જ્યાં સુધી છોકરું માતાના ઉદરમાં હોય છે, ત્યાં સુધી તેની સુરતા જેતી આગળ હોય છે. જન્મ વખતે તેને તીસરાતીલની અદરયા નીચે ઉતારી નાખવામાં આવે છે; પરંતુ ઓધાન વખતથીજ (પ્રુદ્યા ગર્ભ ધારણ થાય છે ત્યારથીજ) બિપ્પમાં જન્મવાના બાળકના જીવાત્મા સાથે કાંઈક સંબંધ સ્થાપિત કરવામાં આવે છે. (ઓધાન વખતથીજ અમુક જીવાત્મા અમુક ગર્ભમાં દાખલ થશે એમ નક્કી કરવામાં આવે છે.)

(ક) મરણ પછી ભાગલોજ નવો જન્મ (એક જોળાયામાંથી બીજા જોળાયામાં જવું) થયો જેમજે એમ જરૂરનું નથી. (એવો નિયમ નથી) જીવાત્મા ફરીથી નવું કહેવર ધારણ કરે તે પહેલાં કેટલોક વખત પોતાનાં કર્મો અનુસાર ઉંચા પ્રદેશમાં સુખ ભોગવે, અથવા નર્કમાં દુઃખ ભોગવે; અથવા તો તે એકદમ એક જોળાયામાંથી બીજા જોળાયામાં દાખલ થાય

ઉપરના ખુલાસા જે સત્સંગી નથી તેને સંબંધે છે. સત્સંગીઓને મરણ પછી હંમેશાં સહજદળકમળથી નીચેના પ્રદેશમાં મુકવામાં આવતા નથી, અને તેઓને કદી ચમયાતના (નર્ક દુઃખ) ભોગવવી પડતી નથી, અથવા તેઓને પશુનું શરીર ધારણ કરવું પડતું નથી. મરણ વખતે સતગુરુ હંમેશાં હાજર થાય છે, અને તેમને પોતાના જોળામાં ઉપાડી લે છે.

૪ (અ) હજુર મહાનાજ દયાળ દેશમાં છે, પરંતુ અવાજ અથવા ચૈતન્યની ધારાઓ દરેક સ્થળે છે; અને અબ્યાસીને મદદ કરવા સાર

હજીર મહારાજ પોતાનું સ્વરૂપ જે જાળ્યાએ જરૂર હોય તે જાળ્યાએ ધારણ કરી શકે છે. અનુરૂપ રાધાસ્વામીનું અને હજીર મહારાજનું નીજરૂપ એકજ હતું, અને તે દયાળ દેશમાં એકજ છે. જે ચૈતન્યની મૂળ ધારાથી હજીર મહારાજનું સ્થૂળ શરીર ધારણ કરી રખાયલું હતું, તેને મોજથી ખેંચી લેવામાં આવી છે; પરંતુ અવાજની ધારા પહેલાંની પેઠે મોજૂદ છે, અને એમ ન હોય તો આખી રચના અસ્તાવ્યસ્ત થઈ જાય.

(ખ) હજીર મહારાજનું નીજરૂપ એટલે અવાજ હાલ ભજનના અજ્ઞાસમાં મદદ કરે છે.

અધ્યાએને ખરા દીલથી રાધાસ્વામી સાથે

ખરા દીલથી તમારો બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અલાહાબાદ, તા. ૨૮-૭-૯૮.

મહારા વહાલા !

તમારો તા. ૧૭ મીનો પત્ર પહોંચ્યો છે. જે તમે એમ ધારતા હો કે તેથી તમોને લાભ મળશે, તો તમારે માટે પ્રાર્થનાઓ કરવાને ખરેખર મને મોટો આનંદ થશે. પરંતુ હું તમોને કહું છું કે પરમ પીતા પોતાનાં તમામ સંતાનોના પ્રાર્થનાઓ સાંભળવાને હંમેશાં તૈયાર છે, અને તેથી કરીને તમારી પ્રાર્થનાઓ સરળી રીતે (મારી પ્રાર્થના પેઠે) અસરવાળી (ગુણવાળી) થશે.

અધ્યાએને ખરા અંતઃકરણથી રાધાસ્વામી સાથે

ખરા દીલથી તમારો બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અલાહાબાદ, તા. ૧૭-૫-૯૮.

મહારા વહાલા !

તમારો તા. ૨૮ મી. એપ્રિલનો પત્ર પહોંચ્યો છે જે તમારા ભજનના અભ્યાસની ક્રીયામાં ઉંઘ એ મુખ્ય હરકત હોય તો , હું તમોને સલાહ આપું છું કે તમારા ભજનના અભ્યાસમાં તમોને સુસ્તી માલમ પડે કે તરતજ, ભજન છોડી દઈને પવિત્ર નામ રાધાસ્વામીનું આંતરીક સ્મરણ કરવું જોઈએ, અને જે એમ છતાં પણ સુસ્તી ઉડી જાય નહીં તો નામ સ્મરણ બોલીને કરવું, અને તેનું ઉચ્ચારણ તમામ તમારી સુસ્તી ઉડી જાય, ત્યાં સુધી કર્યા કરવું આ પ્રમાણેનો અભ્યાસ, હું એમ ધારું છું કે, હજુર મહારાજ રાધાસ્વામી દયાળની મહેરથી કેટલાક વખત પછી (મહીના અથવા લગભગ તેટલો વખત) જે હરકતોની તમો ફરીયાદ કરો છો તે દુર કરવામાં તમોને મદદગાર થશે; અને ભજન વખતે જે નકામા વિચારો ઉદ્ભવે છે તેને દુર કરવામાં પણ આ પ્રમાણેનો અભ્યાસ સદાયપ્રારી થશે. જે કે હજુર મહારાજે સ્થૂળ શરીર છોડી દીધું છે. તોપણ અવાજની ધારાથી તે હંમેશાં હાજર છે, અને પહેલાંની પેટે પોતાનાં સંતાનોને મદદ કરે છે, તેથી કરીને શ્રદ્ધાથી તમારે તમારો અભ્યાસ ચાલુ રાખવો જોઈએ.

બધાંઓને ખરા દીલથી રાધાસ્વામી સાથે અંતઃકરણથી અને ભાતુ-વતપણાથી તમારો બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અલાહાબાદ, તા. ૨૦-૮-૪૯.

મહારા વહાલા !

તમારા તા. ૧૦ મીના પત્રથી તમારા વહાલા પીતાના મરણ સંબંધી, અને તેને લીધે કુટુંબના કામોનો જે ભારે બોજો તમારા ઉપર નાખવામાં આવ્યો છે તે સંબંધી સાંભળીને હું ઘણો દીલગીર છું. હાજના વખતમાં અલખત તમે દરેક ચીજને ખરાબ તેજમાં (રૂપમાં) દેખો છો, અને તમારી આસપાસ બધે હરકતો અને ઉપદ્રવ ફરી વળેલા દેખાય છે, પરંતુ હું તમોને કહેવાને હીંમત ધરું છું કે. આ બધી દેખીતી અડચણો તમારી આત્મીક ઉન્નતી અને ચડાઈની આડે આવી શકશે નહીં. તેનો (ઉન્નતી અને ચડાઈની) પહેલાં જેટલી સંભાળ રાખવામાં આવતી

હતી, તેના કરતાં જો વધારે સંભાળ લેવામાં આવતી ન હોય તો, તેટલી તો સંભાળ લેવામાં આવે છે. દયળુ પરમ પીતા પોતાના ઉચ્ચ સ્થાનમાંથી પોતાના સંતાનોની સંભાળ રાખી રહ્યા છે, અને તેમને આ દુનિયાની જગો અને લાલચોથી બચાવે છે. તેથી કરીને તેમની મહાન દયામાં દૃઢ વિશ્વાસ રાખીને ભજનના અભ્યાસના રસ્તામાં તમારાથી જો જો બની શકે તે કરો; (તે સંતોષકારક રીતે થાય કે નહીં તોપણ) અને બાકીનું તેમની પરમ મોજ ઉપર છોડી દો, અને તેમની મોજ તમેને કલ્યાણકારી થઈ પડશે.

તમેને ખરા અંતઃકરણ પૂર્વક ખરી લાગણી અને દીલસોજીથી અને સર્વને ખરા દીલથી રાધાસ્વામી સાથે.

તમારો ખરા દીલથી બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અન્નાહામાદ, તા. ૨૧-૮-૯૯.

મહારા વહાલા !

તમારા સવલોના જવાબો નીચે પ્રમાણે આપવામાં આવે છે:—

૧ (અ) જ્યારે શરારની અંદર વહેંચી ચૈતન્યની ધારાઓ તેના મૂળ તરફ વળે છે, ત્યારે ધ્યાન લાગ્યું છે, એમ કહેવાય. ભજનના અભ્યાસમાં સુખ ભોગવવું, અને ઈદ્રિય-ગણમાંથી ચૈતન્યનો ખેંચાવ અનુભવવો એ ધ્યાનની નિશાનીઓ છે.

(બ) હા; જ્યારે ચૈતન્યની ધારાઓ છૂટા ચક્રમાં એક એકની પાસે આવતી જાય છે, ત્યારે ધ્યાન બની રહે છે. ભજનના અભ્યાસમાં શરૂઆતમાં ખેંચાણ એટલું બારે હોતું નથી કે જેથી કરીને ચૈતન્યની તમામ ધારાઓ પુરેપુરી ખેંચાઈ જાય; તેથી કરીને સ્વપ્ન, સુસુપ્તિ, અને તુરિયા અવસ્થાઓમાં થઈને પાર ગયા હોઈએ એમ લાગતું નથી; એમ છતાં કેટલેક દરજ્જે સુખનો અનુભવ થાય છે; અને જેમ જેમ વિશેષ ખેંચાણ (સુરતાતું) થતું જાય છે તેમ તેમ તે પ્રમાણમાં સુખનો વધારો થતો જાય છે; અને જ્યારે એટલે દરજ્જે અભ્યાસ આગળ વધે કે અભ્યાસી ચૈતન્યની ધારાઓનું પુરેપુરું ખેંચાણ પ્રાપ્ત કરે, ત્યારે તેના

ભકિતના ધ્યાનમાં ઉપર બતાવેલી બધી અવસ્થાઓ યોગંગીને પાર જવાશે.

(ક) ઘણાજ પવિત્ર નામ, રાધાસ્વામીનું સ્મરણ કર્યાથી અને ગુરુ સ્વરૂપનું ધ્યાન કર્યાથી, જીવાત્માને તીસરા- તીલમાં સહેલાઈથી જમાવી શકાય. આના કરતાં ધ્યાન કરવાની બીજી વધારે સરળ રીતી નથી.

જ્યારે સંતોષકારક રીતે ધ્યાન થાય છે, ત્યારેજ ઘંટાનો અવાજ ખરોખર સાંભળી શકાય છે.

ચઢાઇ અને સુરતાના ધ્યાનમાં (સીમટાવમાં) એટલો દુર છે કે, ચઢાઇમાં સુરતાની બેઠકનું ઉંચાપણું છે.

(ડ) ઉંઘ અને ધ્યાનમાં આંખની કીડાઓમાંથી ચૈતન્યની ધાનાઓ ખેંચાય છે; અને ચઢાઇમાં છૂટા ચક્રમાં સુરતાની બેઠક ઉંચ પદ્ધતિને પ્રાપ્ત થાય છે.

૨ (અ) અવાજ સાંભળવાના અભ્યાસ વખતે માનસીક અને માયાવી ડબલો દુર કરવાને માટે સ્વરૂપનું ધ્યાન કરવામાં આવે છે. નહિ તો અવાજ સાંભળવાના અભ્યાસ વખતે સ્વરૂપનું ધ્યાન કરવાની જરૂર નથી.

(ખ) માનસીક અને માયાવી વિષયોથી જગૃત થયેલી (સ્ફેરેયલી) માનસીક ધારાઓ તે તરંગો છે. તે મનમાંથી ફિસરાય છે, અને મન માનસીક અને માયાવી ઇચ્છાઓથી રંગાયલું હોવાથી તેઓ જુલમવે છે.

મગજની નબળાઈ, જે મુખ્ય જ્ઞાનતંતુની ઘટ્ટિતું ટીકું પડી જતું સૂચવે છે, તે (નબળાઈ) તરંગોનું અર્થ કારણ નથી. તરંગોના ઓધની પહેલાં આગતું તોદ્ધાન (ઉચ્છલપાથલ) માલમ પડે કે તરતજ ભજનના અભ્યાસના વખતમાં તેમને (તરંગોને) રોકાવાનું સરસમાં સરસ સાધન પવિત્ર રાધાસ્વામીનું નામ સ્મરણ છે, અને જ્યાં સુધી તોદ્ધાન શાંત થઈ જાય ત્યાં સુધી નામ સ્મરણ ચાલુ રાખવું જોઈએ.

શાંત, ચોખ્ખું અને તાજુ મગજ (જેનું કે ઉંઘ પછીનું) જે, એમ સૂચવે છે કે માનસીક તોદ્ધાન હાલ છે નહિ, તે, ખરેખર અવાજના અભ્યાસ માટે સરસમાં સરસ સ્થિતી છે. અને બીજા વખતો કરતાં આ વખતે અવાજ ઘણી ચોખ્ખી રીતે સંભળાય છે.

(ક) જે સ્વરૂપ પોતાની મેજે આવે છે, તેનો આધિભાવ પરમ પુરુષ રાધાસ્વામી દયાળની ખાસ દયાથી છે, તેથી કરીને અભ્યાસી પ્રયત્ન કરીને જે સ્વરૂપ ધારે છે તેના કરતાં તે (મેજે આવેલું સ્વરૂપ) આંતરીક લાભ અને સુખ આપવામાં ખરેખર વધારે અસરવાળું (બળવાન) છે. પ્રયત્નવડે

કરીને સ્વરૂપ ધારણ કરવા સંબંધી એવું છે કે અભ્યાસીને તે ધારણ કરવામાં કેટલીક શક્તિ આપવામાં આવેલી છે, અને પોતાની મેળે આવતા સ્વરૂપ ઉપર આ પ્રમાણે કોઈપણ જાતની શક્તિ (કામ્ય) રાખી શકાયી નથી.

અભ્યાસીએ તેથી કરીને હંમેશાં સ્વરૂપ ધારણ કરવાને પોતાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ, અને વગર માગેલા દેખાવો (પોતાની મેળે આવતું સ્વરૂપ) પરમ પીતાની મેળે ઉપર છોડી દેવા જોઈએ.

૩ (અ) છઠું ચક્ર એ જીવાત્માની મેઠક છે, અને તેના ઉપરનો ત્રીસરો તીલ પાંડેશમાંથી બ્રહ્માંડેશમાં પેસવાનું એક દ્વાર છે. જીવાત્મા દ્વારની અંદર પેસે છે કે તરતજ મરણ નીપજે છે.

(બ) બ્રહ્માંડ અને દયાળ દેશના પ્રદેશો મગજના વિષયની પર છે; પરંતુ આંખની કીકી જેમ અજવાળાનો સંબંધ જોડનાર એક દ્વાર છે, તેમ આ પ્રદેશોની જોડે સંબંધમાં રહેલાં ઉપદેશ વખતે બતાવેલાં સ્થાનો તેમની (બ્રહ્માંડ અને દયાળ દેશના પ્રદેશો) સાથે જોડનારાં દ્વાર છે.

(ક) શરીરની અંદર ચૈતન્યમાંથી ત્રણ ધારાઓ વહે છે. એક જમણી બાજુએ, બીજી મધ્યમાં, અને ત્રીજી ડાબી બાજુએ. મધ્યની ધારા જે સુદમણાનો વિસ્તાર (લંબાવું તે) છે. તેનું છઠું ચક્ર થયલું છે, અને સ્થૂળ શરીરનો તે મુખ્ય આધાર છે બાકીની બે ધારાઓ શરીર અને તેની ઇંદ્રિયોનાં જુદા જુદાં કાર્યો કરવાને માટે મધ્યની ધારાની સહાયકારી છે.

શરીરના બે બાગોમાં બીજી જે જ્ઞાનેંદ્રિયો રહેલી છે, તેના ઉપર આ બે ધારાઓ કામ કરે છે, તે ઉપરાંત બે આંખોમાં આ બે ધારાઓની પોતપોતાની ઉપશાખાઓ છે; પરંતુ આંખની ધારાઓ બીજી ધારાઓ કરતાં વધારે બળવાળી છે, અને તેથી કરીને આંખો ઉપર જે અસર થાય છે, તેનો પ્રતિધ્વની (જવાબ) બીજી ઇંદ્રિયો આપે છે; (મતલબ કે તેની અસર બીજી ઇંદ્રિયો ઉપર થાય છે) અને તેથી કરીને જાણે કે તે બીજી ધારાઓનું પ્રદર્શક (સાંકળાયું અથવા પ્રસ્તાવના) બની રહેલી છે. પરંતુ આ બીજી ધારાઓ તેમાંથી (આંખમાંથી) નીકળેલી નથી. જેમ અમૂક બળનું કેંદ્રસ્થાન તેમાંથી બળની ધારાઓ નીકળવાથી ખાલી પડી જતું નથી, તેવી રીતે આંખમાં અને શરીરમાં ચૈતન્યની ધારાઓનું વહેણ છૂટા ચક્રને ચૈતન્યથી ખાલી કરતું નથી.

(અ) શરીરમાંથી જીવાત્માના પુરેપુરા જેઆઈ જવાથી અને ત્રીસરા-

તીલમાં પેસવાથી મોત નીપજે છે, પરંતુ અવાજ સંભળાય તે પહેલાં તીસરા-તીલમાં ધારાઓનું પુરેપુરું એચાણ થવું જોઈએ, એવો અનિવાર્ય નિયમ નથી. આ કામને માટે કેટલીક એકાગ્રતાની જરૂર છે અને તેની એકાગ્રતાથી અવાજના અભ્યાસને મોટી સવડ અને બળ મળે છે; અને આ ઉપરથી એમ વળી સીદ્ધ થાય છે કે અવાજ સંભળાતા પહેલાં અભ્યાસીએ સ્વપ્ન અથવા ગાઢ નિદ્રાની અવસ્થામાં હોવું જોઈએ, એમ જરૂરનું નથી, ખીજી રીતે જોતાં આ એ અવસ્થાઓ થોડે ઘણે અંશે તમથી વીંટાયથી હોવાથી સુક્ષ્મ જ્ઞાનેન્દ્રિયો પણ થોડી ઘણી ઉઘટી હાય છે, અને તેથી કરીને ધુન્યાત્મક અવાજ આ અવસ્થાઓમાં સંભળાતો નથી.

જે અભ્યાસીએ પોતાના અભ્યાસ વડે કરીને આંતરીક અધિકારને દુર કર્યો છે, તે જ્ઞાનેન્દ્રિયાને સંપૂર્ણ રીતે ઉપયોગ કરતો છતાં સ્વપ્નની અને ગાઢ નિદ્રાની અવસ્થાઓને ઓગળીને પર જાય છે; પરંતુ સાધારણ લોકો અચેતન અવસ્થામાં આ સ્થિતિમાં પાછા પડે છે.

(બ) પાછલા પત્રનો x x x સતગુરુ જ્યારે મનુષ્ય શરીરમાં હોય છે, અને જ્યારે તે શરીર છોડીને જાય છે, એ રીતે બંને પ્રસંગે અભ્યાસીઓને નીજરૂપ એ મદદનું સાધન છે પરંતુ જ્યારે અવતાર તરીકે તે મનુષ્ય શરીરમાં હોય છે, ત્યારે તેમનું સ્થૂળ શરીર ઉંચાનાં ઉંચા પ્રકારની ચૈતન્યતાથી ભરેલું હોવાથી, તેમની સાથે સંબંધમાં આસ્તા બધાઓ વિશેષ ચૈતન્યવાળા થાય છે, અને આ પ્રમાણે બધાઓ મોટા લાભ તે વખતે લઈ શકે છે. તે પોતાનામાંથી એક પ્રવાહ (મોણુ) તરીકે મનુષ્ય શરીરમાં અવતાર લે છે. આંતરીક કરેલી પ્રાર્થનાઓ નીજરૂપ સાંભળે છે અને મેહોર અને દયા આપે છે. સંતસતગુરુ પોતાની મેળે તેમના પોતાના પ્રદેશમાં સતપુરૂષ છે.

બધાઓને ખરા દીલથી રાધાસ્વામી સાથે

તમારો ખરા આંતઃકરણથી બી. એસ. મીસ.

તા. ૬. હૈદરાબાદમાં પ્લેગના ઉપદ્રવ સંબંધી સાંભળી હું દીલગીર છું, પરંતુ હું આશા રાખું છું કે હૈદરાબાદમાં પોતાનાં સંતાનોની સંભાળા પરમ દયાળુ પીતા લેશે.

રાધાસ્વામી.

અલાહાબાદ, તા. ૨૮-૮-૯૯.

મહારા વહાલા !

તમારો તા ૨૨ મીનો પત્ર પહોંચ્યો છે. તમો જે હરકતો લખો છો તેથી હું દીલગીર છું. આંતરીક ચૈતન્યની મદદના અનુભવનાં ખામી કોઇ કોઇવાર મોટી માનસીક નારાજી પેદા કરે છે, અને એમ માલુમ પડે છે કે જાણે કે મુક્તિ પ્રાપ્ત થઇ શકશે નહિ; પરંતુ ખરી રીતે જેતાં લક્ષ્ય-ખીંડ પ્રાપ્ત કરવામાં એ એક પગથીયું છે, કારણકે આ માનસીક વ્યગ્રતા આંતરીક નીર્મળતાની કીચા સાથેનું સહકારી તોદ્ધાન (હાલમહાલા) સુચવે છે. આ શીવાય પાછલાં કર્મોનો અસર નામુદ કરો શકાય નહિ; (આંતરીક સુખનો આવિર્ભાવ થવાને માટે મનની મલીનતા દુર કરવી એ એક અગત્યની હકીકત છે) અને છવાત્માના દૂદરતી બળની ખીલવણી અને નવી સ્થિતિ બના શકે નહીં ઘડા જુના વખતથી અને અસખ્ય જન્માંતરોનો દુનીયાની ઇચ્છાઓનો કચરો એકઠો થયેલો છે, અને તેથી કરીને આટલા છ અથવા આઠ વરસના ટુંકા વખતમાં જે સંપૂર્ણ મનની નિર્મળતાની આશા રાખતા હો અથવા તેને માટે આગ્રહ કરતા હો, તો અધીરાજી (કિતાવળ) તું તોહોંમત તમારા ઉપર સારી રીતે મૂકી શકાય, પરંતુ અનુભવને ધોરણે ચોક્કસ એવી ખાતરી આપી શકાય કે આંતરીક જોયેની અને અસંતોષની લાગણીઓ એ પરમાર્થિક સુખ અને દયાના વર્ષાદનાં પ્રથમથી જણાતાં ચિન્હ છે; અને આ પ્રમાણે હકીકત છે, તેથી આ લાગણીઓના સખત પરિણામને નારાજગીનું કારણ બનાવવું જોઇએ નહીં. વળી હાલની તકલીફમાં સુખી અને આનંદી દીવસોનો આશા, જે મીઠાશ ગુપ્ત રહેલી છે. તેનો ઝાંખો દેખાવ આપે છે. પોતાના માથામાં મળીવાળા ઝેરી દેહકાની પેડે આવા વિરૂદ્ધ સંન્નેગોમાં મીઠાશ રહેલી છે, અને આંતરીક અને ચોક્કસ બદલાની આશામાં શ્રદ્ધા અને સહનશીળતાથી આવા સંન્નેગો ભોગવવા જાઇએ.

પરમ પીતા બધાઓ ઉપર પોતાની દયા અને મહેર કરશે એવી આશા રાખીને ખરા દીલથી રાધાસ્વામી સાથે.

તમારો ખરા દીલથી બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અક્ષાહાખાદ, તા. ૩ ૯-૯૯.

મહારા વહાલા !

દીક્ષા લેવાની ઇચ્છાવાળા નવા ઉમેદવારો છે એમ સાંભળી મને આનંદ થાય છે. પરમકૃપાળુ પીતાએ જે સુક્તિ આપવનું કામ શરૂ કર્યું છે તે કૃપા કરીને ચાલુ રાખશે, અને આજ સુધી જે પ્રમાણે ભોકાએ પરમાર્થિક લાભ મેળવ્યો છે તે પ્રમાણે મેળવવાનું ચાલુ રાખશે, એમ આશ્વા છે. જે મંડળીનો તેણે (પરમ પીતાએ) પોતે પાચેા નાંખ્યો છે, તેની તે પહેલાંની પેઠે સંભાળ લે છે. અને તેને વધારવાને અને ખીલવવાને યોગ્ય વખતે ખરેખર યોગ્ય પગલાં ભરવામાં આવશે. પરંતુ તેના બધા સત્સંગીઓએ એતવણી રાખવી જોઈએ કે, ખીજા ધર્મેને જે દુનીયાવી વિષયો અને કૃષ્ણ વિચારોએ ઉતારી નાખી હલકા પાડી દીધા છે, તેવા વિષયોમાં પોતાના અભ્યાસના સંબંધે તેઓ એંચાઇ જાય નહીં, અને તેવા વિચારોથી પોને અંજન ઝન્ય નહીં. શુદ્ધ અને સ્વચ્છ, પરમ પીતાની મહેર અને દયાની આંતરીક માગણી કરવી જોઈએ, અને ભજનના અભ્યાસની ચડાઇનો તેનાં પરિણામોથી સંભાળપૂર્વક વિચાર કરવો જોઈએ. જે પરિણામો સંતોષકારક ન હોય તો, તેને સંતોષકારક કરવા યોગ્ય ઇલાજો યોજવા જોઈએ.

બધાએને ખરા દીલથી રાધાસ્વામી સાથે

તમારો ખરા અંતઃકરણથી બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અક્ષાહાખાદ, તા. ૨૪-૯-૯૯.

મહારા વહાલા !

મરહીનો ઉપદ્રવ સાંભળીને હું દીલગીર છું. પરંતુ હું આશા રાખું છું કે દયાળુ પરમ પીતાની દયાથી તેમનાં સંતાનોની સંભાળ લેવામાં આવશે.

આ વરસની આખરે અથવા તો આવતા વરસની શરૂઆતમાં સંત સતગુર પ્રગટ થવાની અફવા સખ'ધી હું કાંઈ જાણતો નથી. પરંતુ હું ધારતો નથી કે તેઓ પોતે કોઈ દબદબા સાથે પ્રગટ થશે, અથવા તે કાર્યને માટે અમૂક દીવસ મૂકર કરવામાં આવશે. હું માનું છું કે તેમનો આવિર્ભાવ ધીમે ધીમે થશે. હું દીલગીર છું કે મારી પાસે મારો ફોટો નથી; નહીં તો હું તમોને એક બેટમાં આપત. હજુર મહારાજની દયાથી તમે બધા ખુશીમાં છો એવી આશા રાખીને બધાઓને ખરા દીલથી રાધાસ્વામી સાથે.

તમારો સ્નેહાધીન બી. એસ. મીસ્ર.

રાધાસ્વામી.

અલાહાબાદ, તા. ૨૨-૮-૫૬

મહારા વહાલા !

તમારો પત્ર પહોંચ્યો છે. તમારો ભજનનો અભ્યાસ ધીમે ધીમે ચાલુ રાખો, અને બાકીનું પરમ પીતાની મોજ ઉપર છોડી દો. તે તમોને સુધારવાને માટે સંભાળ લેશે.

અહીંયાં સર્વે ખુશીમાં છે. બધાઓને ખરા દીલથી રાધાસ્વામી સાથે.

તમારો ખરા દીલથી બી. એસ. મીસ્ર.

રાધાસ્વામી.

અલાહાબાદ, તા. ૮-૧૦-૫૬.

મહારા વહાલા !

તમારો તા. ૩ જી નો પત્ર પહોંચ્યો છે. તમારા પત્ર વહેવારથી તમે મને નારાજ કરવાની કોઈપણ રીતે ભીતી રાખતા નહોં. સત્સંગી ભાષ તરફથી આવતો પત્રવહેવાર હંમેશાં આનંદનું મૂળ છે; અને હું એટલાજ કારણથી દીલગીર છું કે જેટલી ઉતાવળથી તેના જવાબ થવાની ઈચ્છા રાખું છું, તેટલી ઉતાવળથી વખત ન મળવાથી તેના જવાબ મારાથી

થઇ શકતા નથી. પરંતુ જવાબ આપવાની ઢીલ બાબુ ઉપર મૂકી, આવા પત્રોના જવાબ આપવામાં જે સેવા રહેલી છે, તે સેવાનો લાભ મને ન મળે એવો ભાગ્યદીન હું भारी મેળે મને થવા દઈશ નહીં.

તા. ૩ જી સપ્ટેમ્બરના મારા કાગળનો જે ભાગ તમેએ લખ્યો છે, તે કેટલાક નાલાયક સત્સંગીઓની વર્તણૂક સંબંધે છે. તે ખાસ કરીને અમૂક જગ્યાના સત્સંગીઓ સંબંધે નથી. પરંતુ તેનું (પત્રનું) સ્વરૂપ જ્યારે દુનીઆવી બાયાઓ તેમના (સત્સંગીના) સગાઓને અંદરે અંદર અને પરમ પીતાની સામે ઉશ્કેરે છે, ત્યારે દરેક જગ્યાએ લાગુ પડે છે. વધારે ખુલ્લા શબ્દોમાં કહીએ તો, જે વિષયો, આનંદો, નામ, અથવા ખ્યાતિ, સાધારણ રોજગાર કરવામાં અને ભરણ પોષણ નભાવવામાં જેટલાં જરૂરનાં છે, તે શીવાયના દુનીયાવી વિષયો, અથવા વિષયોના આનંદો, અથવા નામ અથવા ખ્યાતિની ઇચ્છા રાખવામાં; અથવા તેની માગણી કરવામાં; અને ખુદની રીતે અભ્યાસના વખતની પ્રાર્થનાઓ સાથે આવા વિચારો ગર્ભિત રીતે અથવા ઉઘાડી રીતે ભેળવવામાં; (આ પ્રમાણેની) ના લાયક સત્સંગીઓની વર્તણૂક રહેલી છે. જે આવી મનની રિશ્તીઓ સંબંધી સંભાળપૂર્વક સાવચેતી રાખવામાં ન આવે તો તેઓ એક માનસીક ટેવ રૂપે થઇ પડશે. અને તે ટેવ, ખરું ભજન, કે જેમાં મુખ્ય ઇચ્છા પરમપુરૂષને તેની પોતાની ખાતર પ્રાપ્ત કરવાની. અને તેને પોતાને માટે તેના ઉપર પ્રેમ કરવાની હોતી જોઇએ, તેને પાશ્વ પાડી દેશે. મનનાં પાપ પ્રપંચી અને નહિ માલમ પડે તેવાં હોય છે. ધર્મ સંબંધીની જાગૃતાને (ખબરદારીને) ટાપટીપવાળાં બંધ બેસતાં ખોટાં કારણો બતાવી શાંત પાડીને તે (પાપ) ખરો ભજનની ધારાઓને ખીજ દીશાઓમાં વાળી દેશે; અને આ પ્રમાણે ખરી આંતરીક ભક્તિનો અભ્યાસ નિષ્ફળ કરશે. તેથી કરીને કર્મોના બધા હેતુઓ અને વિચારોનું હમેશાં સંભાળપૂર્વક નિરીક્ષણ કરવું જોઇએ; અને મનમાં જે સ્વભાવીક જુદી જુદી ખોટો રોય, તેના વિચારપૂર્વક નોંધ લેવો જોઇએ. આ પ્રમાણે ખબરદારીથી કરેલું પ્રયત્નકરણ (મુળ તત્વશોધન) પરમપીતાની મદદથી, ધીમે ધીમે મનની ખરાબ વળણોને નિર્મૂળ કરશે, અને ખરા ભજનના અભ્યાસને, તેના સહાયકારી કદી નાશ ન પામે એવા મુખ સાથે, પ્રકાશિત કરશે. આ પ્રમાણેની ખબરદારીની ગેરહાજરીને કીધે ખીજ ધર્મો પામ્યાં થઈ ગયા છે. અને આ

પ્રભાણે જેની સાથે સાવચેતી રાખવાની છે, તે મેં મારા આગલા કાગળમાં બતાવ્યું છે.

હું આશા રાખું છું કે મરફી અને દુકાળની હાડમારીની દરમીઆન પરમપીતા પોતાનાં સંતાનોની સંભાળ રાખશે, અને આ આપત્તિઓની મારફતે તેમને પરમાર્થિક લાભ પ્રાપ્ત કરાવશે.

ખરા દીલથી તમારો બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અક્ષાહાઆદ, તા. ૧૨-૮-૫૯.

મહારા વહાલા !

તમે જે લખ્યો છો તે વાંચીને દીલગીર છું. પરંતુ ખરાખ ઇચ્છાઓની સામે થવામાં તમેને પરમ પીતા સહાય આપે એવી હું પ્રાર્થના કરું છું અને આશા રાખું છું. પાછલાં કર્મો કેટલેક દરજે તેની ખરાખ અસરો ઉત્પન્ન કર્યા વગર જલદીથી નિર્મૂળ થતાં નથી, અને ફક્ત ધીમે ધીમે નાશ પામે છે; અથવા તો તે થોડા વખતને માટે ફક્ત નરમ પડે છે. એમ છતાં તમે જેટલો પ્રયત્ન કરી શકો, તેટલા પ્રયત્નથી નિયમિત રીતે જો તમે તમારો અભ્યાસ ચાલુ રાખશો, અને સત્સંગમાં દાખલ રહેશો, તો તેથી કેટલીક મદદ મળશે.

બધાઓને ખરા દીલથી રાધાસ્વામી સાથે

તમારો ખરા અંતઃકરણથી બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અક્ષાહાઆદ, તા. ૧૪-૧૦-૫૯.

વહાલા ભાઈ !

તમારો તા. ૮ મીનો પત્ર પહોંચ્યો છે. તમારું કુટુંબ ધણી મુશ્કેલીમાં આવી પડ્યું છે, અને મી.....ને દીકરો ગુજરી ગયો છે તે સાંભળી હું ધણો દીલગીર છું. માંદગી અને તેની સાથેની ખીજ અડ.

ચણે! અથવા મુસ્કેલીઓ આપણાં પાછલાં કર્મોનું પરિણામ છે, એમાં શંકા નથી; પરંતુ જ્યારે તે (માંદગી વીગેરે) તેનાં પરમ (પીતાનાં મંતાનો) ઉપર હુમલો કરે છે, ત્યારે પરમ પીતાની મહેર અને દયા મોબૂદ હોય છે, અને તે (મહેર અને દયા) તેમની (માંદગી) સખાધ નરમ કરે છે. અને ખરાબમાં ખરાબ બનવાને પ્રસંગે પણ, એટલે મોત આવે તોપણ, પરમ-પીતાની મહેરથી છેવટની ધડી ખાસ કરીને તેજસ્વી કરવામાં આવે છે. આ મહેર પોતાનાં દેખીતાં ચીન્હો મરનાર માણસના ચહેરા ઉપર મૂકે છે. (મરતી વખતે પરમપીતા દર્શન દે છે, અને તેની મહેરથી મરનારનો ચહેરો તેજસ્વી દેખાય છે.) જો સત્સંગીઓમાં મરકીનો ખરેખરો મરણનો પ્રસંગ (દાખલો) બને તોપણ, તેનો (મરકીનો) ડંખ આ પ્રમાણે ભાગી નાખવામાં આવે છે. પરંતુ સાધારણ રીતે મરકીના જેવો ધાતકી રોગ સત્સંગીના કુટુંબમાં પેસવા દેવામાં આવતો નથી; અને જો પાછલાં કર્મોને લીધે તે અનિવાર્ય રીતે પેસે તો, તે થોડા વધતા પ્રમાણમાં બીજી કોઈ જાતના દર્દમાં બદલાઈ જાય છે. તેથી કરીને આ બાબતમાં જે સલાહ અને આશ્વાસન હમો આપી શકીએ તે એ છે કે આપણે પરમપીતા હજુર માહારાજની મોજને આધારે વિશ્વાસ અને સહનશીલતાથી રહેવું.

મી.....ના ઉપર જે દુઃખ પડ્યું છે, તેથી અમે દીલગીર છીએ, અને તેને હમે ખરા દીલથી આશ્વાસન આપીએ છીએ. અને સાથે સાથે પરમપીતાને એવી પ્રાર્થના કરીએ છીએ કે તેની તંદુરસ્તી જલદીથી પાછી આવે, અને તેનાં કુટુંબનાં કામો બીજી રીતે સરળ થાય.

બધાએને ખરા અંતઃકરણથી રાધાસ્વામી સાથે

તમારો ખરા દીલથી બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અઝાહામાદ, તા. ૨૨-૧૦-૫૫.

મહારા વહાલા !

તમારો તા. ૧૩ મીનો પત્ર, જેમાં તમે મી.....ના મરણની ખબર આપી છે, તે પહોંચ્યો છે. આ દીલગીરી બરેલી ખબરથી હમે ઘણા દીલગીર છીએ, અને આ બાબતમાં હમે હમારા ખરા અંતઃકરણથી

દયા બતાવીએ છીએ, અને આશ્વાસન આપીએ છીએ. અને આ હમારી
 દયા અને આશ્વાસનની ખબર તેના બાપ, સ્ત્રી, અને તમામ કુટુંબને તમે
 આપશો એવી વીનંતી કરીએ છીએ. તમે જાણો છો તે પ્રમાણે તેના જી-
 વાતમા ઉપર નાશવંત સરીર છોડતી વખતે પરમ પીતાએ મહેર કરી હતી,
 અને તેના ઉપર લક્ષી દયા વર્ષાવી હતી; પરંતુ લોકો હમેશાં આ બાબ-
 તનો આવો વિચાર કરતા નથી અને ઉલ્ટો એવો ખ્યાલ કરે છે કે પરમ
 પીતાનો રક્ષણ કરતો હાથ લાંબાવવામાં આવ્યો નહીં હોય; નહીં-તો
 આવો છેવટનો બનાવ બનવા દીધો નહોત. આપણને પ્રસંગે, દીલગીરી-
 માંથી કુદરતી રીતે આવ્યા વિચારો ઉદ્ભવે છે, પરંતુ જે સમજ શક્તિનો
 ઉપયોગ કરવામાં આવે તો, એમ જાણી માલમ પડશે કે દીલગીરીનું
 કારણ કાંઈપણ પાયા વગરનું છે, અને આપણા કલ્યાણનું રક્ષણ થયું
 નથી, એવું પરમપીતા ઉપર આપણે આજ મુકી શકીએ નહીં. રાધાસ્વા-
 મીપંથ ખરેખર એમ જાહેર કરે છે કે તેના અનુયાયીઓનાં કર્મો નિર્મળ
 કરવામાં આવશે, અને તેની અસર હીલી કરવામાં આવશે; પરંતુ જે સ-
 ત્સંગીઓની બાબતમાં કર્મોના નિયમો, કે જેને ભોગવવાનો મોકલ્યો રસ્તો
 મુકવામાં આવ્યો છે, તેના કાર્યને પરમપીતા અટકાવે, તો તે (પરમપીતા)
 વચ અને વિરુદ્ધતાના તોહામતને પોતાની મેજે ખરેખર પાત્ર થાય. તેથી
 કરીને પાછલાં કર્મો નિર્મળ થાય તે પહેલાં તેને ભોગવવાં જોઈએ, પરંતુ
 તેની અસર, જે કે તે આપણને તે વખતે ઉઘાડી દેખાશે નહીં, તોપણ
 ધીમી કરવામાં આવશે. કરાંચીમાં જે દુઃખજનક બનાવ બન્યો છે, તે
 અપવાદરૂપે નથી. બીજા સત્સંગીઓમાં પણ હાની થઈ છે. અલાહાબાદમાં
 કેટલાંક કુટુંબોમાં મરણ નીપજ્યાં છે, પરંતુ પ્રથમ નિર્મિત થયેલા પ્રાર-
 બ્ધનું તે પરિણામ છે, એમ વિચાર કરીને પરમપીતાની દયામાં વિશ્વાસ
 રાખીને સહનશીલતાથી તે મરણોને સ્વીકારવામાં આવ્યાં છે; (સહન કર-
 વામાં આવ્યાં છે) અને બીજા જગ્યાએ સત્સંગીઓએ આવીજ પરિસ્થિતી
 રાખવી જોઈએ. (આવેજ વિચાર કરવો જોઈએ) જે કારણથી રાધાસ્વા-
 મી મત, અને સંતકૃતગુરુ, જે માણસો આ મત સ્વીકારે છે, તેમને
 સમૃદ્ધિનું વચન આપતા નથી; તે કારણથી જીંદગીના તમામ વારાફેરા
 અને આકસ્મિક બનાવો અટકાવવામાં આવશે, એમ ધારવું, એ ખોટી
 સમજણ છે. સારા પરિણામને માટે આવ્યા વારાફેરા અને બનાવોની જરૂર
 છે, નહીં તો બધાં જીવતાં પ્રાણીઓ કે જોયો પરમ પીતાના અંશો છે,

તેમને આવા વારફેરા અને ખનાવેને આધીન પરમપીતાએ મૂક્યા નહોત. આ પ્રમાણે હકીકતથી જે લાગણીવાળી સલાહ આવા સંજોગોમાં હું આપી શકું તે એ છે કે દુઃખોને શ્રદ્ધા અને સહનશીળતાથી ભોગવવાં; નહીં--તો કાંઈપણ પરિણામ વગર, વગર કારણે મોડું દુઃખ અને દીલગીરી ભોગવવાં પડશે. ખરા દીલથી રાધાસ્વામી સાથે.

તમારો ખરા અંતઃકરણથી બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અસાહ્યબાહ, તા. ૨૮-૧૦-૪૪.

મ્હારા વહાલા !

પરમપીતા આપણુ બધાઓનું હીત સંભાળે છે, અને જે નિયમો કર્મોની અસરોને નિર્મૂળ કરે છે, તે નિયમોને અનુસરીને, કર્મોનાં કાર્યની સખાઈ ધણે મોટે દરજે કમી કરીને, તે નિર્મળતા પ્રાપ્ત કરવામાં આપણને મદદ કરે છે. વિશ્વાસ અને સહનશીળતાથી તમારાથી બની શકે તેટલો અભ્યાસ ચાલુ રાખો, અને બાકીનું તેની મોજ ઉપર છોડી દો.

સાધનું સ્થાન ધણું ઉચું છે, જે વાત ખરી છે, અને મનુષ્ય જાતના સુધારાને માટે તે ધણું કરી શકે; પરંતુ હવે પછી તે સંતની જગ્યા લેશે, અને આ પૃથ્વી ઉપર સંતો અને પરમસંતો પોતાનું આગમન કરશે નહીં એમ કહેવું જુલ બરેલું છે. છેવટનો નવો જન્મ અને મુક્તિ ફક્ત સંતજ કરી શકે, અને આ હેતુથી તે ખરેખર વહેલા મોડા પ્રગટ થશે. સાધની બાહારની રીતબાત કાંઈપણ આરોપ મૂકવા જેવી નથી; અને તેમાં કાંઈ દોષ કે ડાઘ નથી. તેઓ નાટીસ માયાવી વિષયોમાં બરાતા નથી, અને ગર્ભિત રીતે તેમ સીધી રીતે તેઓ સાધ છે, એમ પોતાની મેળે તેઓ જાહેર થતા નથી. જે ભેડો ખરેખર પોતાની મેળે પૂજવાની આશા રાખે છે, અને ગુપ્ત રીતે પૂજની માગણી (પ્રથામત) કરે છે, અને એકદમ સાધની પદની ધારણ કરવાને તૈયાર છે તેઓ ધુતારા છે; અને..... ને સખધે મેં જે સાંભળ્યું છે, અને જે રીતની તે વર્તણૂક રાખે છે, તેથી મારાથી કહ્યા વગર ચાલતું નથી કે તે આવી જાતના ભેભાગુઓના (ધુતારા) વર્તનો છે; અને વળી સત્સંગી કહેવરાવવાની લાયકાતને પણ પાત્ર નથી. બધાઓને ખરા અંતઃકરણથી રાધાસ્વામી સાથે.

ખરા દીલથી તમારો બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અલ્પાહાખાદ, તા. ૨૮-૧૦-૫૯.

મહારા વહાલા !

તમારો પત્ર અને કપડાનો કકડો પહોંચ્યાં છે. હું દીલગીર છું કે તમારો કપડાનો કકડો હું અંગીકાર કરતો નથી, કારણકે આ ભતની બેટ ખાસ કરીને મારા સંબંધોમાં મૂકાયેલો કોઈપણ સત્સંગી કબુલ કરે તો તે ઉપરથી ખોટી સમજોટી થાય એ નક્કી છે. પરંતુ તમે તદ્દન ના-ખુશ ન થાઓ તે કારણથી આ કપડું હું ખરીદી લઉં છું, અને આશાના સત્સંગના ખર્ચને માટે તેની કૌંમત મોકલાવી આપીને હું તેનું પહેરવાનું વસ્ત્ર બનાવરાવીશ, પરંતુ હું તમોને વિનંતી કરું છું કે આવી કોઈ વિશેષ બેટથી ભવિષ્યમાં મને આવી ન ધરજવા યોગ્ય સ્થિતિમાં મૂકશો નહિ. તમોને અને બીજાઓને ખરા અંતઃકરણથી રાધાસ્વામી સાથે.

તમારો ખરા દીલથી બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અલ્પાહાખાદ, તા. ૧૮-૧૧-૫૯.

મહારા વહાલા !

એમ જણાય છે કે જૂની પાઠશાળા જન્મોની મનની અસરો હજી તમારામાં ધણી મજબૂત છે, અને ભજનના અભ્યાસ વખતે તમારી આંતરિક વ્યગ્રતા, કે જેને વિષે તમે લખો છો, તે તેને લીધે છે. તેની નિર્મૂળતા, જે ખરી રીતે ધીમે ધીમે થવી જોઈએ, તેને માટે ઈલાજ ફક્ત એટલો જ છે કે જ્યારે વખત મળે ત્યારે ભજનના અભ્યાસ વખતે પ્રેમપત્રમાં ખુલાસાવાર અતાવેલી રીત પ્રમાણે પવિત્ર રાધાસ્વામીના નામનું માનસીક અને રૂપદ્ ઉચ્ચારણ કરવું; અને બીજે વખતે જ્યારે તમે ફનીવારી કામોમાં શ્રેયસ્કા હો, ત્યારે દરમીઆન થોડા થોડા વખતને અંતરે વારંવાર એ પ્રમાણે ઉચ્ચારણ કરવું. કાંઈપણ અદ્ભુત વગર (વચ્ચે છોડી દીધા વગર) જે આશરે ૭ માસ સુધી તમે આ પ્રમાણે કરશો, તો હું ધારું છું કે

પરમપીતાની મરજીથી તમેને આંતરીક લાભ મળશે.

તમારાં સંસારીક કામો સખંધી હું, એટલુંજ કહેવા માગું છું કે વધીકની જીંદગી ધણી રોકાણવાળી છે, અને ભગ્નના અભ્યાસને અનુકૂળ નથી. છતાં જે તમેને એમ લાગે કે આ ધંધો ચલાવવાથી તમારી આંતરીક બાબતોને સરળ અને સીધી રાખવાને તમે શક્તિમાન રહેશો, તો બહે તે પ્રમાણે કરો.

પરમપીતા બધાઓ ઉપર કૃપા કરશે, એવો વિશ્વાસ રાખીને ખરા દીલથી રાધાસ્વામી સાથે.

તમારો ખરા અંતઃકરણથી બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અલાહાબાદ, તા. ૧૨-૧૧-૫૫.

મહારા વહાલા !

તમારો પત્ર પહોંચ્યો છે. તમે તેમાં જે લખ્યો છો તે વાંચીને દીલ-ગીર છું, પરંતુ નાસીપાસ થતા ના. દયાળુ પરમપીતા ધીમે ધીમે તમેને સહાય કરશે અને તમારું મન નિર્ભળ કરશે. ખરાબ રસ્તે ચડ્યા પછી તમેને પશ્ચાતાપ થાય છે, જે જે કે દુઃખ બરેલું છે, પરંતુ તે એક સારી નીશાની છે. હમેશાં એ પ્રમાણે કરો. ખરા અંતઃકરણપૂર્વક પસ્તાવાથી પાપને હમેશાં મારી આપવામાં આવે છે. ખરા દીલથી રાધાસ્વામી સાથે.

ખરા અંતઃકરણથી તમારો બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અલાહાબાદ, તા. ૨૧-૧૨-૫૫

મહારા વહાલા !

કામમાં ખંતથી તમારી મેળે વળગ્યા રહેવાના તમારા કરાવથી હું ખુશ થયો છું. જે તમે એ પ્રમાણે કરો તો મારી ખાતરી છે કે રાધાસ્વામી દયાળની મહેર અને દયા તમે મેળવી શકશો. અનુકૂળ વખતે જ્યારે સરકારી નોકરી સખંધે અને પૈસા સખંધે સંજોગો તમેને અનુકૂળ આવે, ત્યારે તમે સત્સંગમાં હાજરી આપી શકશો. શુભેચ્છાથી રાધાસ્વામી સાથે.

તમારો ખરા દીલથી બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અસાહ્યબાદ, તા. ૨૬-૧૧-૧૯૪૮.

મહારા વહાલા !

તમારો તા. ૧૬ મીનો પત્ર પહોંચ્યો છે. તમે જે મંદવાડ ભોગવો છો, તેથી તેમ તેનાથી જે મોટું દુઃખ તમેને વેડવું પડે છે, તે સાંભળી હું દીલગીર છું. પરંતુ તમે કહો છો તે પ્રમાણે તે પાછલાં કર્મોની લીધે છે, અને તે કર્મો કાંઈપણ પીડા ભોગવાવ્યા વગર નિર્મળ થતાં નથી. પરંતુ તમે ખાતરી રાખો કે જેથી અસહ્ય પીડાઓ થઈ હોત, અને જે ઘણા લાંબા વખત સુધી લાંબાયાં હોત, તે (કર્મો) ઘણાં કમી થઈ ગયાં છે. અને તેમનો (કર્મોનો) આવરદા ઘણે ભાગે ટુંકો થઈ ગયો છે. અને તેની સાથે સાથે પ્રાપ્ત થતી નિર્મળતાથી ઉદ્ભવતા મોટા આત્મીક લાભની તો વાતજ કરવી નહીં. (આત્મીક લાભ તેથી થયો છે) આ સંજોગોમાં એ ઇચ્છવા યોગ્ય છે કે તમારે તમારી પીડાઓ વિશ્વાસ અને આશા રાખીને અને વળી અને તો પાડ માનીને શાંતિથી સહન કરવી.

આથી તમારી તંદુરસ્તી સારી થશે એમ આશા રાખીને ખરા અંતઃકરણથી રાધાસ્વામી સાથે. હું તમારો ખરા દીલથી બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અસાહ્યબાદ, તા. ૧૮-૬-૧૯૪૮.

મહારા વહાલા !

તમારો તા. ૫ મીનો કાગળ પહોંચ્યો છે. તેમાં દર્શાવેલી તમારા મનની સ્થિતિ તમારાં પાછલાં કર્મોની સરોને લીધે છે. અને તે કર્મો તેમનો થોડો ઘણો ખરાબ ભાર ભજવ્યા વગર એકદમ જતાં રહેતાં નથી; પરંતુ જે તમે તમારાં મનનાં વળણો ઉપર દરકાર ન કરતાં તમારા ભજનના અભ્યાસમાં આગ્રહપૂર્વક મર્યા રહો, અને પરમપીતાની દયા ઉપર શ્રદ્ધા રાખો, તો પાછલાં કર્મોની અસરો દુર કરવામાં તે તમેને સહાય કરશે. અને જ્યારે તેમનું (કર્મોનું) બળ ખુરી જશે, ત્યારે એકાગ્ર ધ્યાનથી અને આતંદ્રથી કેટલોક વખત મજનનો અભ્યાસ કરવાને તમેને જોઈતી શાંતી મળશે. મનથી ઉદ્ભવેલી હાલની ખરાબ વળણોના સુધારા માટે, તેથી કરીને, શ્રદ્ધા અને ચાલુ ભજનનો અભ્યાસ એજ ફક્ત સાધનો છે.

ખરા અંતઃકરણથી રાધાસ્વામી સાથે. તમારો ખરા દીલથી બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અસાહ્યઆદ, તા. ૧૨-૧૦-૮૯.

મહારા વહાલા !

તમારો તા. ૫ મીનો પત્ર પહોંચ્યો છે. તમારી તંદુરસ્તી સખંધી સાંભળી ધણો દીલગીર છું. ખરેખર તમારી હાલની સ્થિતિમાં કાંઈપણ સંસારી કામમાં તમારી મેળે રોકાવાનું શક્ય નથી, અને એ પ્રમાણે કરવાની હું તમને સલાહ આપતો નથી. પરમાર્થિક રીતે જોતાં પવિત્ર નામનું ખીન તકલીફે સ્મરણ કરવામાં, અને પવિત્ર સ્વરૂપનું માનસીક ધ્યાન કરવામાં, તમારે તમારી મેળે રોકાવું જોઈએ.

દયાળુ પરમપીતાનાં સંતાનો બાહારની ગમે તે મુશ્કેલીઓ અને અડચણોમાં હોય, તોપણ, તે બધાંને તે પરમાર્થિક લાભ હમેશાં છેવટને ભાગે ખરેખર આપે છે; અને આ બાબતનો વિચાર કરીને તમે ઠઠ્ઠાથી ખાતરી રાખો કે તમારી હાલની સ્થિતિથી. ખીજું કાંઈ નહીં પરંતુ પરમાર્થિક લાભ તમને પ્રાપ્ત થશે; પરંતુ તમારી હાલની સ્થિતિ કાણી ખીનતા ભરેલી અને અસહ્ય હાલના વખતમાં છે. એમ છતાં અસંખ્ય દાખલાઓમાં જોયેલી પરમપીતાની દયાનો વિચાર કરીને, તમારે તમારી હડી જતા હૃદય તને ટકાવી રાખવી. અને તેની મોજને આધારે રહીને તે જે મહેર કરીને દરાવે, તેને સહનશીળતાથી ભોગવો. બધાઓને ખરા દીલથી રાધાસ્વામી સાથે.

તમારો ખરા દીલથી બી. એસ. મીસ્ત્ર.

રાધાસ્વામી.

અસાહ્યઆદ, તા. ૧૧-૧૨-૮૯

મહારા વહાલા !

તમારો તા. ખીજો પત્ર પહોંચ્યો છે. તમારા સલાહોના જવાબો ન એ પ્રમાણે છે:— વર્ષાદિની ગર્જનાનો જે અવાજ તમે સાંભળો છો, તે ત્રીકડીમાંથી. જતી ગર્જનાનો અવાજ નથી. તે એટલો બધો ખેંચાણ કરતો અને બળવાન છે કે તેનો ધણોજ દુર હતો અવાજ, શોલસુંબકથી ખેંચાતા લોહના કકડાઓની પેઠે, મનને એકાગ્ર કરશે. અને ખેંચશે. તમે જે સાંભળો છો તે તે અવાજનો જેટલો પડ્યો અથવા ભાસે છે. અને એ રીતે પણ તે દયા અને મહેરની નીશાની છે. જ્યારે તે આવે (સંભળાય) ત્યારે તેને સાંભળવાનું તમે ચાલુ રાખો, પરંતુ તેજ વખતે તમારે ઘંટા અને શંખના અવાજોં તેમાંથી છાંટી કાઢવા જોઈએ. અને ઘંટા અને શંખના અવાજોં ધામે ધામે પોતાની મેળે પ્રગટ થશે. અને જ્યારે તે સંભળાય ત્યારે ગર્જનાના અવાજ કરતાં તેના તરફ વિશેષ ધ્યાન આપો.

અનુકુળતાથી જેટલીવાર બની શકે તેટલીવાર તમારે સત્સંગમાં હાજરી આપવા પ્રયત્ન કરવો. જેમજે, અહવાડીયામાં જે વાર કરતાં વધારેવાર જે તમારું ઘર સૂતું મૂકીને આવવાનું તમારાથી શક્ય ન હોય તો, તમે કહેા છો તે પ્રમાણે તમારે જે વાર હાજરી આપવી. અને ખીજ દીવસોમાં ઘેર પવિત્ર પોથીઓના વાંચનમાં તમારે તમારો વખત રોકવો.

બધા ખુશીમાં છે, એવી આશા રાખીને ખરા દીલથી બનને રાધાસ્વામી સાથે. ખરા અંતઃકરણથી તમારો બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અહવાડાખાદ, તા. ૧૪-૧-૧૯૦૦.

મહારા વહાલા !

તમારો પત્ર પહોંચ્યો છે. તમારી તંદુરસ્તી ખગમ થતી જાય છે, તે સાંભળીને હું ખરેખર ધણે દીલગીર છું. આવી તંદુરસ્તી તમારા મગજ ઉપર ડબલની અવર કર્યા વગર રહે નહીં. અને તે ખરેખર તમારા માત્રા અને સગાઓને ચિંતાનું કારણ હોવું જોઈએ. પરંતુ તમે ખરેખર ખાત્રી રાખો કે જે જે અને છે, તે છેવટે તમારા પરમાર્થિક હિતને માટે અને છે અને તમારી પરમાર્થિક વહાઈ, જે કે તે તમેને ઉધાડી દેખાતી નહિ હોય, તોપણ તેને કોઈપણ નિપય અટકાવી શકો નહિ. નાજુક તખીયતને લીધે જે તમે ભજનનો અભ્યાસ ન કરી શકો, અથવા તમને આત્મિક આનંદ ન મળે, તો તમારી મેળે અભ્યાસ કરવા નહિ. આ દેખીતા ગેરલાભનો પરમ દયાળુ પીતા તમેને મદદો માપશે. તમેને અને ખીજાઓને ખરા દીલથી રાધાસ્વામી સાથે. તમારો ધણા અંતઃકરણપૂર્વક બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અહવાડાખાદ, તા. ૬-૩-૧૯૦૦.

મહારા વહાલા !

તમારો તા. ૨૮-૨-૧૯૦૦ નો પત્ર પહોંચ્યો છે. XXX ના મનની કોલમકોલા થયેલી સ્થિતિનું વર્ણન સાંભળીને હું દીલગીર છું. વળી ખીજ જગ્યાએએ પણ આવા દાખલા બન્યા છે, અને એમ માલમ પડે છે કે, પોતાની લાલસાઓને માટે એવા દાખલાવાળા માણસોની કેટલીક ગુપ્ત વાસનાઓ અને કાળની અવળી અસરોને લાધે આ પ્રમાણે બન્યું છે. તેઓનું અંતઃકરણ કોઈ કોઈવાર તેમની મૂર્ખાઈથી ડંખાય છે, પરંતુ પોતાના અવળે રહે તેટલા વિચારોને એકદમ કાચમાં લાવવાને તેઓ શક્તિમાન નથી.

જે બની રહ્યું છે તે રાધાસ્વામી દયાળુ જુદે છે; પરંતુ તે એટલા મોટા અને ઉંચા છે કે આવા દાખલાવાળા માણસોની ધજાઓ અને ધાર-

ણાઓ સાથે, તે એકાએક રીતે (કાંઈપણ સખંધ વગર) વચમાં પડતા નથી. અલ્પત યોગ્ય વખતમાં સુધારો તેમને લાગુ પાડવામાં આવશે, અને આખરે થતા નુકસાનમાંથી તેમને બચાવવામાં આવશે. આવા દીલગીરી ભરેલા દાખલાઓથી, તેથી કરીને બધા માણસોએ ચેતવણી લેવી જોઈએ, અને આવા માણસો ઉપર જે દશા ગુજરી તે દશામાંથી બચવાની ખરી ઇચ્છા ધારણ કરવી જોઈએ. તમોને પોતાને અને બધાઓને ખરા દીલથી રાધાસ્વામી સાથે. તમારો ખરા દીલથી બી. એસ. મીસ.

રાધાસ્વામી.

અલાહાબાદ, તા. ૧૮--૮-૧૯૦૦.

મહારા વહાલા !

તમારો તા. ૧૨ મીનો પત્ર પહોંચ્યો છે. તમારી મરજી પ્રમાણે તમે હજુર મહારાજના સ્વરૂપનું ધ્યાન કરી શકો છો, તે સાંભળી હું ખુશી થયો છું. આ પરમપીતાની દયાનું એક ચિન્હ છે; અને ભજનના અભ્યાસમાં તે મદદ કરશે. તમે જે અવાજનું વર્ણન કરો છો, તે ઉપરથી એમ જણાય છે કે તમારો અભ્યાસ સંતોષકારક રીતે થાય છે. ધાતુનો અવાજ ધીમે ધીમે ઘંટાના અવાજમાં બદલાઈ જશે. દરમિયાન તમારે તેને તેમ નગારાના અવાજને જે તેઓ જમણી બાજુએથી અથવા તો તમારા કપાળના ઉપલા મધ્ય ભાગથી આવતા હોય તો, સાંભળવા જોઈએ. આંતરીક ચૈતન્યનું બળ, અથવા તીસરાન્તીલનું બલનું, ખરી રીતે જોનાં જ્યારે મરણની જગ્યા એણંગાય છે ત્યારે પ્રાપ્ત થાય છે. જે આ પ્રમાણે મરણની જગ્યા એણંગવાની પ્રાપ્તિ ૩૦ વરસના અથવા એક અથવા બે જન્મના ભજનના અભ્યાસથી થઈ શકે તો એમ માનવું જોઈએ કે તે ધણી ઝડપથી પ્રાપ્ત કરવામાં આવી છે; પરંતુ ભજન વખતે સુરતાની એકાગ્રતા અને ચડાઈ, એ કાંઈ જેવું તેવું ભાગ્ય નથી; અને જે આ પ્રમાણે ભાગ્યથી થાય તો આપણે માનવું જોઈએ કે આપણે ધણા નસીબવાન છીએ, અને આપણે અભ્યાસ વિશ્વાસ અને સહનશીલતાથી ચાલુ રાખવો જોઈએ.

પરમપીતા રાધાસ્વામી દયાળનું આ દુનીયામાં આગમનનું ખાસ કારણ હૃદયારનાં દુઃખોમાં પડેલી માણસ જાતનું તારણ કરવાનું હતું, તેથી કરીને જેઓ તેની આગળ જવાને, (તેને પ્રાપ્ત કરવાને) અને તેનું રક્ષણ લેવાને ખરા દીલથી ઇચ્છા રાખે છે, તેમને તે ખરેખર મદદ કરશે. વળી જ્યારે જ્યારે એમ કરવું આપણા હિતનું હશે, ત્યારે માણસના સ્વરૂપમાં તે પોતાની મેળે પ્રગટ થશે. દરમિયાન આપણે તેનું આંતરિક રક્ષણ મેળવવું જોઈએ. અને આપણે અભ્યાસ ચાલુ રાખવો જોઈએ. તમોને અને બધાઓને ખરા દીલથી રાધાસ્વામી સાથે. તમારો ખરા દીલથી બી. એસ. મીસ.

પુરવણી.

રાધાસ્વામી દયાળની દયા

રાધાસ્વામી સહાય.

હજુર ખામુજ મહારાજના પત્રો.

(૧)

સ્મરણ અને ધ્યાનનો અભ્યાસ જે પાયા ઉપર રહેલો છે તેમા સમાયલા નિયમો:—

આપણી જગત અવસ્થાના વખતમાં (સાધારણ સ્થિતિમાં) જે જે ક્રીયાનું આપણને જ્ઞાન થાય છે, તે તે ક્રીયાઓ સ્થૂલ શરીર, તેની જોડે રહેલી ઇંદ્રિયો અને મનની ક્રીયાઓના અમલનું પરિણામ છે; અને આપણું સધળું જ્ઞાન આ ક્રીયાઓમાંજ આવી રહેલું છે. સુરત જે સધળી શક્તિને પુરું પાડનારું સ્થાન છે, અને જે ક્રીયાઓ કરવાને માટે કૌવત પુરું પાડે છે તેનું અસ્તિત્વપણું ખીલકુલ અચાત રહે છે, અને જીવાત્મા તે સખધીનું જે સધળું જ્ઞાન (જે તેને જ્ઞાન કહી શકીએ તો) ધરાવે છે, તે આડકતરી રીતે તેની નીચેની સપાટીઓએ તેના કૌવતના પ્રત્યક્ષપણા મારફતે મેળવેલું છે. ખરું જરૂરનું તો એ છે કે ચૈતન્ય શક્તિને જમાડવી જોઈએ, અને તેને જળજી રાખવી જોઈએ; અને શરીરમાં જે જગ્યાએ તેનું કેન્દ્ર છે, ત્યાં ધીમે ધીમે તેની એકાગ્રતા કરવી જોઈએ; કે જેથી કરીને હાલની તેની અધનની સ્થિતિમાં જે દારો મારફતે તે કામ કરી રહેલી છે, તેને કોરે મૂકીને તે દારોની મદદ વગર તેના ખરા સ્વભાવનું (પ્રકૃતિનું; સ્વરૂપનું)

ચૈતન્યાત્મક જ્ઞાન આપણને થાય. ઉપર કહ્યું તે અભ્યાસનો પ્રથમ ભાગ છે, અને પ્રેમ તથા આનંદના ઉચ્ચામાં ઉચ્ચા સ્થાનમાં છેવટે તેને દાખલ કરવાના હેતુથી સુરતાનો ચઢાવ કરવો તે બીજો ભાગ છે.

એ પ્રત્યક્ષ ખુદશું છે કે એકલા મન અને શરીરની ક્રીયાનો વહેવાર ચાલુ રાખવાથી ઉપર પ્રમાણે જોઈતું પરિણામ આવી શકશે નહીં; અને એવી જાતનો ફેરફાર (જો કે તે ઘણો ધીમે ધીમે) કરવો પડશે કે જેથી કરીને ચૈતન્યનો કુલ ભંડાર, સંઘના જીવોના આત્મા, અને દરેક સુરતાને પોષનાર તત્વ, એ બધાંની સાથે સંબંધ જોડીને ચૈતન્યની શક્તિઓને જગાડવાને માટે આપણે શક્તિમાન થઈએ. તે સંબંધ શરૂઆતમાં ગમે તેવો ધીમા પ્રકારનો હશે તોપણ આ પ્રમાણે આપણે શક્તિમાન થઈશું. આવેલ સંબંધ નીચે બતાવેલી ત્રણ રીતે પ્રાપ્ત થઈ શકે છે:—

(૧) કુલ માલીકના ખરા નામનું સ્મરણ, અથવા કુલ માલીક પ્રથમ આવિર્ભાવ (પ્રગટ) થયા તે વખતે તેમની સાથે રહેલા સર્વજ્ઞ, સર્વ પ્રકાશમાન અને સર્વ આનંદમય શબ્દનું વાચામાં અનુકરણ, (ધુન્યાત્મક શબ્દનું વાચ્ય શબ્દમાં અનુકરણ).

(૨) કુલ માલીકના સ્વરૂપનું ધ્યાન.

(૩) વચ્ચેનાં જીદાં જીદાં સ્થાનોમાંથી એક પછી એક નીકળતા શબ્દો, જે છેવટે ઉચ્ચામાં ઉચ્ચા સ્થાનમાં જીવાત્માને દોરે છે, તેનું ધ્યાન-પૂર્વક સાંભળવું.

ચૈતન્યનું ખરું તત્વ સતનામ અથવા પ્રથમના સ્વરૂપનું ભાન કરાવે છે, અને તેથી કરીને શરીરમાં ચૈતન્યના કેંદ્ર આગળ સતનામનું સ્મરણ ચૈતન્યને ધીમે ધીમે જગાડવામાં કારણરૂપ છે.

પરમપુરૂષના સ્વરૂપનો આપણાથી કોઈ ખ્યાલ થઈ શકે એમ નથી; (પવિત્ર નામ સ્મરણની માફક સત અથવા અમલ સ્વરૂપ તે પરમપુરૂષનો પ્રથમનો પ્રત્યક્ષ આવિર્ભાવ છે તેથી) અને તેથી કરીને કૃપતા જનમસૂદતા ઉદ્ધારની ખાતર જેણે મનુષ્ય દેહ ધારણ કર્યો છે, અગર તો જેણે પરમ પુરૂષની સાથે એક રાગ (એક તાર) પ્રાપ્ત કર્યો છે. અને ત્યારમાદ જેનું જીવન ઇચ્છા અગર મન રહિત પરમપુરૂષની મોજને આધારે ટકી રહેલું છે; તેવી વ્યક્તિઓના સ્વરૂપનું (સ્થૂલ સ્વરૂપનું) ધ્યાન કરવું જોઈએ. એમ છતાં જે જીવાત્માઓ ભક્તિના આવા ખાસ અસરકારક સ્વરૂપનો પોતાની મોજે લાભ લઈ શકે નહિ, તેમને માટે બ્રહ્માંડના પ્રથમ સ્થાનના અગ્નિપ્રાતા

દેવતાના સ્વરૂપનું ધ્યાન બતાવવામાં આવેલું છે. તે દેવતાના સ્વરૂપનાં ધ્યાનની અસર પણ એવી થશે કે જે ભૂમિકામાં આપણે મૂકાયલા છીએ, તે ભૂમિકાના સ્વરૂપોનો આપણા ઉપરનો કાબુ તેથી ઢીલો થઈ જશે, અને તે કરતાં હંચા સ્થાનોના સ્વરૂપને માટે આપણો પ્રેમ જાગૃત થશે; અને આ પ્રમાણે છેવટે તે ધ્યાન સુરતાને આ પ્રદેશોમાં પ્રવેશ કરાવવામાં સીધે રસ્તે દોરશે. (સુરતાનું હંચા સ્થાનોમાં ચઢવા માર્ગદર્શક થશે).

(૨)

તા. ૧૩-૯-૧૬.

આ ઘણો કઠણ (અણીનો) વખત છે, એટલે કે કુલ માલીક રાધા-સ્વામી દયાળની અચૂક અને દયાળુ મોજ ઉપર શંકા રહિત વિશ્વાસનું સઘળું અંતરનું બળ દ્રઢ કરવાને આપણને પ્રેરતો ખરી કસોટીનો વખત છે. આવું વખતે આપણે પાછા હડી જવું અને બીકલુપણું દેખાડવું એ છાજતું નથી. તમને જે એમ લાગે કે કોઈ કોઈ વખત તમારી હીમત રહેતી નથી, તો પરમપુરૂષના ચગલુ તરફ અંતરમાં દોડી જાઓ અને દયા અને મદદ માટે પોકાર કરો. પરમપુરૂષના ચરણને મજા-મુતાઈથી વળગી રહો, અને આ મનના સઘળા દોષોને માટે અકસીર દલાવ છે. પરમ પીતાની મદદથી ઉપદેશ અનુસાર જીવન ગાળવા પ્રયત્ન કરો. તમારો સારી સમજણ જે રસ્તે દોરે, તે પ્રમાણે કરો. અને પરિણામ રાધાસ્વામી દયાળની મોજ ઉપર છોડી દો. આજ પ્રમાણે હરહંમેશ આપણી જીંદગીમાં અંત સુધી કરવું જોઈએ.

ખરા જીગરના તમોને અને બધાઓને રાધાસ્વામી.

(૩)

આપણા વર્તનને નિયમિત કરવા માટે અનુભવથી જણાય છે કે શુદ્ધિ-શક્તિ કાંઈ કામ આવે તેમ નથી. તેનું ખરું રહસ્ય એવી હકીકતથી જણાઈ આવે છે કે, ઇંદ્રીયો દ્વારા જે જે અસરો પ્રાપ્ત થાય છે તે અને સઘળા ક્રીયાઓ ધીમે ધીમે ચૈતન્ય ઉપર તેની (ખોટી) છાપ પાડે છે; અને ટુંકામાં કહીએ તો આ સઘળા અસરો તેની અંદર કોતરાઈ રહે છે, અને જ્યારે તે પરિપકવ અને પૂર્ણ રીતે મજામુત થાય છે, ત્યારે પ્રારબ્ધ કર્મ

પરિણામ રૂપે નીપજવે છે. આ ઉપરથી સમજાશે કે અહીંઆં આપણે જે કરીએ છીએ, અને અનુભવીએ છીએ, તે છેવટનો મોક્ષ મેળવવામાં કાંઈ પણ કામ હાજર તેમ નથી. પરમપીતાની મહેર અને દયામાંજ તે મોક્ષ પ્રાપ્ત કરવાની આશા રહેલી છે. તેની સાથે જોડાણ (લગ્ન) અથવા તો તેના પવિત્ર ચરણમાંથી વહેતી ધારા સાથેના સંપર્ધ એજ આપણા મોક્ષનું ખરું સાધન છે. નીચેના વ્યવહારની (ધારાઓની) માફક ઉચી ધારાઓના સંપર્ધો આપણી વ્યક્તિઓમાં (અસ્તિત્વમાં) ધીમે ધીમે એક રસ થઈ જાય છે, અને જ્યારે તે ક્રીયા કરવાને પરિપક્વ થાય છે, ત્યારે આપણા છુટકારાની અને ઉપરની ભૂમિકાની ચઢાઈની ક્રીયા તેની મેળેજ પ્રત્યક્ષ થાય છે, અને છેવટ પરમપીતા તેના મહાન અને મુખ્યદાયક ચરણમાં તેનાં પતીત બાળકોને એસાડે છે, ત્યાં સુધી તે ચાલુ રહે છે.

(૪)

પરમપીતાએ અહીંઆંથી (જીવન્મુક્તિએ) પોતાના ઉચ્ચ સ્થાનમાં ચઢાવવાને માટે પોતાની અનંત મહેરથી એક અપૂર્વ (અનન્ય) સાધન નિર્માણ કર્યું છે; અને તે બીજી કોઈપણ વસ્તુથી અમિશ્રીત એવી પોતાના જ ચૈતન્યની ધારા છે. આમાંજ બીજા ધર્મો કરતાં રાધાસ્વામી મતની મોટી શ્રેષ્ઠતા રહેલી છે, કારણકે બીજા ધર્મોમાં (મતોમાં) ચઢાઈને માટે જોછા વધતા પ્રમાણમાં માયાની મીઠાવટવાળા ઉપાયો યોજવામાં આવ્યા છે. આ કેવો રમણીય વિચાર છે કે, તમે પરમમતા, કે જે પરમપીતાનો અસલ ધારા છે, તેના જોળામાં તમે તમારી જાતને અર્પી છો; અને કુલ માલીકની હાજરીમાં દાખલ થાઓ છો; અને કાળ કે જે મનુષ્ય જાતનો મોટામાં મોટો દુષ્મન છે તેના તાપ્તાના પ્રદેશોમાં જમતા હમેશને માટે બંધ થઈ જાઓ છો. ડિવાય અને અંત (નિશાન) તત્વમાં એકજ છે. (ભક્ત, ભક્તિ, ભગવાન, અને ગુરુ એ બધાં તત્વરૂપજ છે, અને એકજ છે.)

(૫)

તા. ૨૨-૩-૮

આપણે પાછા મુખના દિવસો પ્રાપ્ત કરીશું, એમાં કાંઈ શક છેજ નહીં. અને મારી ખાતરી છે કે માહારાજ સાહેબને રક્ષણ કરતો હાથ, હમેશ કરતાં વધારે સંભાળ રાખતો આપણા ઉપર છે; અને આ મુશીબતના

વખતો કે જેમાંથી આપણે પસાર થઈએ છીએ, તે તેના બદલામાં કમ-
દાઓ આપશે, એટલુંજ નહિ પણ તેની પાછળ સાથે સાથે કાંઈક તમારે
મળ્યુંત, હમેશ પહેાંચે તેવું અને વધારે કીમતી પ્રાપ્ત કરાવશે, કે જેથી
આપણે હાલનાં દુઃખો છુટી જઈશું; અને પ્રેમ અને આનંદના હિમરાધ
જતા ઝરામાં નિમગ્ન થઈ રહીશું. આ અવિષ્યની પ્રાપ્તિની આશાઓ હા-
લમાં અનિશ્ચિત જણાય છે, તોપણ તેમની સત્યતા તથા આખર પ્રાપ્તિ
સમયી કાંઈ શક છે જ નહીં.

(૬)

તા. ૩૦-૧-૮.

તમારે તમારી હાલની સ્થિતિ સમયી વધારે ચિંતવન કરવું નહિ.
જે પરિસ્થિતી હાલ છે, તે પરમપીતાની મહેર અને દયાથી છેવટે સુધરશે,
એવો વિશ્વાસ રાખીને તેને ધીમે ધીમે પસાર થવા દો. અલગત અને ત્યાં
સુધી સાવધાન રહેવું, પરંતુ જે તમારા પ્રયત્નો સફળ ન નીવડે તો
નિરાશાની સ્થિતિમાં આવી પડશે નહિ. તમારે અને ત્યાં સુધી આંતરીક
રીતે વારંવાર પ્રાર્થના કરતા રહેવું; આજ તમારે મુખ્યત્વે કરીને કરવાનું
છે. આકીનું તેની મોજ ઉપર છોડી દો. વિચારની શુદ્ધતા સહેલાઈથી પ્રાપ્ત
થઈ શકે તેમ નથી, પણ ક્રીયામાં થતી ગદ્ગલતમાંથી. કાળજીપૂર્વક અને
ખંતથી બચાવ કરતા રહેવું. અને ખાતરી છે કે પરમપીતા રાધાસ્વામી ક-
યાળ તમેને મદદ કરશે.

મહારાજ સાહેબના પત્રો.

(૧)

તા. ૨૭-૫-૧૯૦૦

અમર રાધાસ્વામી મતના અનુયાયીઓની બાબતમાં ખરાબ અને બપ્પ
વિચારો જે તમે લખ્યા છે, તે સંખીત કરીને અમલ થતો સૂચવે છે,
તમે જ્યારે તેવા વિચારોના પંજમાં હો, ત્યારે પણ સર્વ શક્તિમાન
પીતા પોતાની મહેર તમને બતાવે છે; પણ તેમાંથી તમને બચાવવા માટે
સર્વ દયાળુ રાધાસ્વામીની પ્રાર્થના તમારે કરતા રહેવું. સૌથી સચોટ જે

કે ધીમે ઉપાય એ છે કે આંતરીક રીતે સધાસ્વામીના ચરણ કમળમાં નિયમિત અને શ્રદ્ધાપૂર્વક દોડી જવું; અને સવાર, સાંજ, અને જ્યારે જ્યારે આવા ખરાબ વિચારો તમારી પાછળ પડે ત્યારે, એ રીતે દરરોજ ધ્યાન અને ભજન કરતા રહેવું.

(૨)

તા. ૧૩-૯-૪

કાળ અને કર્મના ધમકાવવાથી તમારે ખીલું નહીં પરમપીતાના શ્રેષ્ઠ અને ગાદ આશ્રયની ઓટમાં દાખલ થવાને લાયકાત પ્રાપ્ત કરતા પહેલાં એ જરૂરું છે કે દરેકને પોતાની નિર્બળતાનું ખાસ સાચી હકીકત તરીકે (નિર્બળતા ખરી છે એમ) જાન થવું જોઈએ. જ્યારે સુરત અતરમાં અને પરમપીતાના સુંદર ચરણો તરફ નજીક વળે છે ત્યારે આ રીત કરવી જોઈએ. (નિર્બળતા સમજવી જોઈએ) વખતો વખત જે ખાસ મહેર અને દયા તમેને બતાવવામાં આવી છે, તેની મદદથી તમેને દરેક મુશીબતના વખતમાં આધાર મળવો જોઈએ. સધાસ્વામી દયાળ કે જેનો કૃપાળુ આશરો તમે લીધો છે, તેની મેળ ઉપર સપાળું છોડી દો. અને જેવી રીતે અત્યાર સુધી તે તમેને મદદ કરના રહ્યા છે. તેવી રીતે પોતાનો મદદનો હાથ તે લંબાવતા રહેશે.

હજુર મહારાજના પત્રો.

(૧)

તા. ૧૯-૮-૮૭

મહારા વહાલા ખી એસ

મનથી બહુ બીશો નહીં. આપણા પરમ પીતા સધાસ્વામીની મહેર અને દયા ઉપર તમારો ભરોસો અને શ્રદ્ધા રાખો; અને જ્યારે જ્યારે તમે મદદને માટે ચાંચના કરશો, ત્યારે ત્યારે દરેક પ્રસંગે તમને મદદ મળતી રહેશે. પ્રાર્થના કરતા રહો. અને જે તમારે જોઈતું હોય તેને માટે માગતા રહો, અને યોગ્ય વખત આવ્યે તે આપણા પરમ પ્યારા પીતા તમેને આપશે. તે મેળવવામાં જે ઢીલ થશે, તે તમારા લાભ અને ફાયદા માટેજ થશે. આ મારો અભિપ્રાય છે, અને તમારો પાછો. અનુભવ આ અભિ-

પ્રાપ્ત ખરો છે કે નહીં, તે આખતની તુલના કરવામાં મદદરૂપ થઈ પડશે.

(૨)

તા. ૮-૭-૮૮

મનને જે જે નખરાં કરવાં હોય તે કરવા દો; પણ તે તમને નુક-
માન કરી શકશે નહીં. અભ્યાસ વખતે સુરતાને ખેંચ્યાથી, અભ્યાસમાંથી
હઠ્યા પછી શરીરના દરેક ભાગમાં ચૈતન્ય શક્તિ ફેલાવા માટે રમતની
કસરતની જરૂર છે. પણ સાધારણ સાવચેતી અને ઘણા રાખવો જોઈએ,
કારણકે જે દોરી ઢીલી મુકી દેવામાં આવે તો આપણે બચ્ચતા નથી કે
આપણને તે ક્યાં ખેંચી જશે (મનદાળ કે અભ્યાસમાંથી હઠ્યા પછી
જરૂર પુરતી ચૈતન્ય શક્તિ ફેલાવા માટે રમતની કસરત કરવી.)

(૩)

આમા, તા. ૧૧-૮-૮૪

તમારા વહાલા બુલચંદ !

તમારા ખાતે પત્રો મળ્યા છે. તેની અંદર મનની અસરોનું તમે જે
વર્ણન કર્યું છે, તે તમારા અંદરના શરીરના (self) પ્રથમ વિકાસનાં
ચિન્હો છે. અને તમે જે સુરત (ચૈતન્ય) વિષે કહ્યો છે. તે તમારા પો-
તાના (self) ઉપર સ્વરૂપ શીવાય બીજું કંઈ નથી. તે સ્વરૂપ (તમારા)
નીચેના સ્વરૂપ દરતાં જે કે વધારે ચૈતન્ય-પ્રભાવવાળું છે, તોપણ નીચેના
ચૈતન્યની માફક તે ભૂલ કરવાને પાત્ર છે; તેથી તે સ્વરૂપનાં વચનો (કિ-
પદેશ, સ્ફુરણ) તરફ એકદમ વિશ્વાસ મુકીને વર્તન કરવા જેવું નથી;
અને આપણા મતમાં અભ્યાસની જે રીતો બતાવવામાં આવી છે તે ત-
રફનું ફક્ત લક્ષ રાખવાનું છે. તમારા પત્રનાં જે અલૌકિક શક્તિઓ
જણાવી છે, તેવી શક્તિઓનો પ્રયત્ન દેખાવ તમારી અધ્યાત્મિક અદાઓમાં
ધણેજ આવડે રસ્તે દોરનારો અને નુકસાન કરનાર છે; અને તેથીજ તમને
તેનો ઉપયોગ કે દેખાવ કરવાને સખત પ્રતિબંધ કરવામાં આવ્યો છે,
નહીં-તો તમારી સ્વછળી ચઢાઈ બંધ થઈ જશે, અને તમારે માટે ચોગ-
સીનો રસ્તો મોકળો થશે. તેથી કરીને તમને જે કાંઈ પડે તેથી બચ્ચવામાં
આવે, તે તમારે કાંઈને, તે તમારે નજીકનો સમામાંઓમાંનો હોય તોપણ,
બચ્ચવા જેવું નહિ. અભ્યાસમાં બતાવેલી આપણી કારરવાઈ કરવાનો, ત-

મારો મૂળ હેતુ, શુદ્ધ ચૈતન્ય અને ચીરકાળના સુખનો પ્રદેશ, છેવટ પ્રાપ્ત કરવાને માટે તમારી સુરતાને ઉચ્ચામાં ઉચ્ચ પ્રદેશોમાં ચઢાવવાનો અને છેવટનો મોક્ષ મેળવવાનો હોવો જોઈએ; અને વચ્ચે વચ્ચે રસ્તામાં આવતા પ્રદેશોની અદ્ભુત (અલોહીક) શક્તિઓની હાલસાઓથી તમારે તમારા ખરા રસ્તા અને નીશાનમાંથી (લક્ષ્યબીંદુ) પાછા હઠવું નહીં. પરમખીતાની મંજુરીને આધીન રહીને તમારા સગાઓના પરમાર્થિક કલ્યાણ માટે પ્રાર્થના કરવામાં કાંઈ હરકત નથી, પણ આ પ્રાર્થનાઓ વારંવાર અને હઠપૂર્વક ન હોવી જોઈએ. ખીન્નઓને માટે પ્રુછો તો, પરમખીતા પોતાને જેમ વ્યાજબી જણાય તેમ પોતાની મેજે તેમની ખચર લઈ રહ્યા છે અને તેમના મહાન નિયમોની (કરાવ) વચ્ચે આવવાનું તમારું કામ નથી. આપણા મતમાં ચઢાઈની ખાસ નીશાનીઓ નીચે પ્રમાણે છે:— (૧) પરમખીતા અને સતગુરના ચરણમાં પ્રેમ અને ભક્તિનો વધારો, (૨) અભ્યાસની અંદર મન અને સુરતાની એકાગ્રતા અને તેથી તે વખતે પ્રાપ્ત થતો ચૈતન્ય આનંદનો અનુભવ, અને (૩) આ દુનિયા અને તેના વિષયો તરફ વધતો જતો અભાવ અને ધિક્કાર. જે આ તમેને પ્રાપ્ત થતું હોય તો પરમખીતાએ ખતાવેલી દયા માટે તમારે તેમનો આભાર માનવો જોઈએ અને ખીજ કોઈપણ ચીજને માટે દરકાર કરવી જોઈએ નહીં; પણ આને બદલે ખીજ શક્તિઓ (જે કે તે કેટલેકે દરરો અદ્ભુત હોય તોપણ) ખીલી નીકળતી હોય, તો તમારે તે આપત સાવધ અને સાવચેત રહેવું જોઈએ. મને આશા છે કે ઉપરના ખુલાસાથી તમારે તમારી હાલની સ્થિતિમાં કેવી રીતે વર્તવું; તે સ્પષ્ટ થશે; અને તે પ્રમાણે તમે વર્તશો; અને તેમ કરવાથી તમારી જાત ઉપરનો કાબુ ઝોડી દેવાના કોમ કોમ પ્રસંગે વિચિત્ર દેખાવો, અને તમારામાં ખીન્નથી જોવાતી વિચિત્ર વર્તણૂક ધીમે ધીમે દૂર થઈ જશે; અને તમારા અભ્યાસમાં તમે શાંતીથી અને સુખમય રીતે આગળ ચાલી શકશો.

શુભેચ્છાથી તમારો ખરા દીલથી

(૪)

તા. ૨૨-૭-૯૦.

મનના વિક્ષેપકારક અને ભટકતા સ્વભાવ આપત તમે જે કહો છો, તે અસાધ્ય છે; પણ પરમખીતા સંધારવાની દયાળનો મનજુત કાથ બધા

કરતો વધારે મજબુત છે, અને તેના કાર્ય વચ્ચે (ગતિ વચ્ચે) કોઈ આડું આવી શકે તેમ નથી. મન એ પણ બાળક છે, અને દયાળુ અને સંભાળ રાખી રહેલા પીતા, જે કે તેની (મનની) પ્રત્યક્ષ ક્રીવામાં સુરતાની ચઢા-ધમાં હરકત કરતું વળણ દેખાય છે, તોપણ ચૈતન્યના ચઢાવમાં કોઈપણ રીતે હરકત ન થાય એવી રીતે તેને તેની રમત રમવા દે છે; પણ આ કસોટીનો વખત છે, અને અભ્યાસીને સાથે સાથે તેની ઇચ્છાઓ ધીમે ધીમે પૂર્ણ કરીને, વધારે મજબુત અને વધારે સુખી બનાવે છે.

(૫)

તા. ૮-૧-૯૯.

હા, તમારી નબળાઈ બાબત જે તમે કહો છો, તે હું સમજું છું. તમેને સહેલાઈથી ખ્યાલ આવશે કે સમતોલપણ લાવવાને મને, સુરતાને (ચૈતન્યને) નીચે લાવવા માટે કોઈપણ દુનીયાદારી વિષયનો વિચાર કરવો જોઈએ. અલગત તમે ધણીવાર ખરાદીલથી તમારી નબળાઈની બાબતમાં અને તમારા મન-પ્રવાહને પોતાની યોગ્ય જગ્યાએ લાવવાને માટે પશ્ચાત્તાપ કરો છો. આવી મનની સ્થિતિ કેટલોક વખત હાલ તો ચાલુ રહેશે; પણ જ્યારે પરમપીતા તરફ વધારે પ્રીત અને પ્રતીતથી, અને ઇંદ્રીયોના સુખના વિષયો તરફ ખરા અભાવને લીધે, જેમ જેમ મન વધારે અને વધારે બળ પ્રાપ્ત કરશે તેમ તેમ, તે સ્થિતિ ધીમે ધીમે નાશ પામશે. હાલતો આવા આનંદો માટે લાગણી છુપાયેલી અથવા ઢંકાયેલી રહેલી છે. જ્યારે તમારું મન અને સુરતા થોડું ઉપર ચડે છે, ત્યારે તે (લાગણી) પ્રત્યક્ષ આવિર્ભાવ થાય છે. તેથી કરીને નિરાશ થશો નહીં. તે વધારે મહેર અને દયાનું કારણ છે. તમે હમેશાં પરમપીતાના ખોળામાં અને તેની દયાના ખાસ રક્ષણ અને સંભાળ નીચે છો. તમારું અંતઃકરણ ચોખ્ખું થવું જોઈએ; અને આજ યોજનાથી, જેમ શરીરમાં ભોડી સાફ હોવું નથી, ત્યારે ગુમડાં થઈને તે વાટે ખરાંબ ભોડી નીકળી જાય છે, તેમ, સધળી અપવિત્ર ઇચ્છાઓ અને આસક્તિઓ બહાર નીકળી જશે.

(૬)

તા. ૮-૩-૯૯.

મી. રીડની સાથે તમારી (થવાની) મુલાકાત સખંધે લખવાનું કે મારે માટે વખ્યાણનાં બહુમાં નહીં કુંકવા સંભાળ રાખજો. આપણા મતના સિદ્ધાંતો; તેનું શ્રેષ્ઠપણું અને સર્વદેશીયપણું; અને જે સરળતાથી બજનનો અભ્યાસ, જે કે અંતઃકરણથી સત્યને ચાહનાર માટે સહેલો છે તોપણ યુરોપીયનો માટે માંસ અને મદીરા છોડી દેવાની તેમની અશક્તિ અને આનાકાનીને લીધે ધણોજ ભારે દેખાય છે, તે સરળતા; એટલીજ ખાખતોને વળગી રહીને તમારે તેમની સાથે ચર્ચા કરવી.

(૭)

તા. ૪-૧૧-૮૮.

તમારી માતૃશ્રીની તખીયત છેક લથડી ગયાનું સાંભળી દીલગીર છું. હા, અંત નજીક આવતો દેખાય છે. તેણીએ તેના મંદવાડમાં ઘણી પ્રાપ્તિ કરી છે, અને ઉચ્ચ સ્થાન તેને મળશે.

(૮)

તા. ૧૧-૭-૧૮.

તમારી માતા પોતાના ચાલુ મંદવાડના દીવસોમાં પરમાર્થોક રસ્તે આગળ વધે છે. જ્યારે શરીરનું હલન ચલન બંધ થાય છે, ત્યારે સુરતા પોતાની શક્તિઓ કેવી રીતે બતાવે છે; અને જ્યારે શરીરથી બજવાતી અસરો બંધ થઈ જાય છે, અથવા નરમ પડી જાય છે, ત્યારે આપણી સુરતાથી કેટલો આગળ અભ્યાસ કરી શકાય; એ તમારી પોતાની આંખોએ જોવાને તમોને અને તમારા કુટુંબનાં માણસોને તે (મંદવાડ) એક ટુંકો બોધ છે. ચૈતન્ય શક્તિ કે જે દરેક મનુષ્ય પ્રાણીમાં વિશેષ રહેલી છે; પરંતુ જ્યાંસુધી શરીર અથવા તેની પુષ્ટતા મજબૂત છે અને તેના નીચેના ભાગોમાં તેની અસર છે, ત્યાંસુધી જે (શક્તિ) પોતાની મેળે પોતાનું તેજ બતાવતી નથી, તેમ બતાવી શકે પણ નહીં; તે ચૈતન્ય શક્તિમાંથી તમારી માતા પોતાનું બળ પ્રાપ્ત કરે છે. મંદવાડ જેટલા દહાડા લંબાય છે, તેટલો વખત, જે કે, તેની નાદુરસ્ત તખીયતના વખતમાં જેઓને તેના ઉપર દેખરેખ રાખવી પડે છે, તેમને કંટાળા ભરેલો અને દુઃખદાયક છે; તોપણ ખરેખર તમારી માતાની ચૈતન્યાત્મક તંદુરસ્તી અને ચલાવમાં તે લાભકારક છે. તેથી કરીને અધીરા થશો નહીં, પરંતુ

આ શરીરના અધનમાંથી તેણીનો છુટકો થવાને પરમપુરુષે નિમેષા વખતની સહનશીળતાથી માર્ગ-પ્રતિક્ષા (રાહ) કરો.

જો તમારી રજા પૂરી થઈ ગઈ હોય તો શીકર નથી, જરૂર હોય તો તમે અરજ કરીને રજા વધરાવો. તમારી અધીરાઇનું કારણ અને હેતુ હું સારી પેઠે સમજું છું. પરંતુ તમારી વાહાલી અને માયાળુ માતાની સેવા કરવાની તમેને આ છેલ્લી તક છે, તેથી તે તમારે આનંદથી કરવી જોઈએ; અને તે વિશેષ એટલા માટે કરવી જોઈએ કે તેથી કરીને તેણીનો આત્મા ઉંચ પદને પ્રાપ્ત થશે. ખીજા કોઈની હાજરી કરતાં તમારી હાજરી તેને ઘણી આશ્વાસન આપતી છે. તેથી કરીને જ્યાં સુધી તેની આ પ્રમાણેની શરીરની સ્થિતિ છે ત્યાં સુધી તમારે બનારસ છોડીને જવું એ સલાહ ભરેલું નથી. આ પ્રમાણે કરવાથી તમે સેવા કરશો, એટલુંજ નહીં, પણ તેણીની સ્થિતિનું તમે નિરીક્ષણ કરશો, તેમાંથી તમારા પોતાના આત્મા અથવા સુરતાને આગળ ચઢાવવાને માટે તમે મોટો લાભ પ્રાપ્ત કરશો. તમેને એકલાને લાભ થશે એટલુંજ નહીં, પરંતુ વધારામાં, આપણી સુરતાઓના મળ તરફ, જેટલે દરજે, તેણીની સુરતાની ચઢાઈની તમારા કુટુંબનું દરેક માણસ આતુરતાથી સંભાળ રાખશે, તેટલે દરજે તેને લાભ મળશે. દયાની લાગણી સાથે.

(૬)

તા. ૧૫-૪-૮૯.

તમારા પરમાર્થિક અભ્યાસમાં તમે સારી રીતે આગળ વધો છો, એ સાંભળી હું ખુશી થયો છું. છુટા પડવાનું (તમારી માના મરણથી) દુઃખ તમેને એટલું બધું લાગે છે કે કોઈ કોઈવાર તે તમેને બહુ સખત જણાય છે. માહારા વહાલા અને પ્યારા મીત્ર, હાલ તે દુઃખને ધીરજથી સહન કર. આપણા કૃપાળુ પરમ પીતાની આ પ્રમાણે મોજ અને ખુશી છે, એમ જણાય છે. ખીજા બધાઓની સાથે સરખાવતાં તે (પરમપીતા) તમારા ઉપર ઘણી વિશેષ મહેર અને દયા બતાવી રહ્યા છે, અને તેની દયા હવે પછીના કેટલાક વખત સુધી તમે મને ત્યાં હશો તે જગ્યાએ તમારી સંભાળ લેશે.

(૧૦)

આમ, તા. ૬-૬-૮૯.

તમે મન અને તેના પ્રપંચો અને લાગણીઓ સમંધી જે જે કહો છો તે ખરું છે. પરંતુ મેં તમોને હાલ કહ્યું છે તે પ્રમાણે પરમપીતાની મહેર અને દયા, જે દરેક વખતે તમારી સલામત છે અને તમોને મદદ કરે છે, તેના વિષે તમારે ખાતરી રાખવી જોઈએ.

તમે અને દરેક માણસ કુદરતી રીતે એવી ઈચ્છા રાખો છો કે આપણા મનની સ્થિતિ એવી હોવી જોઈએ કે તે હમેશાં શાંત, અને દરેક, અને પરમપીતા પ્રત્યેના પ્રેમ અને વહાલથી ભરેલી હોય. પરંતુ જો આ પ્રમાણેની સ્થિતિ આપવામાં આવે તો તમારી આગળની ચડાઈમાં તે હરકત કરતા થઈ પડે. કારણકે એમ બને તો આગળ વિશેષ અભ્યાસ કરવાની ઇચ્છા રહે નહીં.

